

Disposisjon

– oppreisningserstatning: hovedlinjer og utvalgte emner, med vekt på trafikkskader

Innledning

- Plassering og systematikk
- Grunnleggende hensyn; betoningen av kompensasjonshensynet

I Ansvarsetablering (inngangskriteriene)

- Oppreisningsvurderingens kronologi; en skisse (se baksiden)
- Integritetskrenkelse: de to hovedtypene
- Relevante persongrupper; særlig om etterlatte
- Kvalifisert skyld; ulike skyldkrav i lovgivningen
- Årsakssammenheng
- «Kan»-vurderingen; presiseringer

II Utmåling av oppreisningserstatning – skjønnsmessig

- **Generelle beskrivelser, med trafikkskader integrert**
 - Oversikt over domsmaterialet og analyserte typetilfeller
 - Presentasjon av «standardmomentene»
 - 1 Handlingens objektive grovhet
 - 2 Skadevolders skyld(grad)
 - 3 Fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen
 - 4 Arten og omfanget av krenkelsen (skadevirkninger)
 - Betydningen av økonomiske forhold; status og klargjøring
- **Utdypingsmodul om oppreisning etter trafikkkulykker**
 - To referansepunkter: *Lavangsdalen* (Rt. 2008 s. 1360) og *Parkeringslomme* (Rt. 2009 s. 6)
 - Systematisering av underrettspraksis; utvikling av et saksbehandlingsverktøy

III Utmåling av oppreisningserstatning – normert

- Grovt uaktsomt bildrap; utgangspunkter og unntak belyst med rettspraksis
- Forsettlig bildrap; eksempel fra rettspraksis

IV Enkelte fellesspørsmål

V Avsluttende refleksjoner

0

Tematisert domshefte – oppreisning ved trafikkskader

Domsoversikt – kallenavn og referanser 2

I Ansvarsetablering (inngangskriterier)	3
1 Integritetskrenkelse	3
2 Relevant personkrets	4
3 Kvalifisert skyld	6
4 Årsakssammenheng.....	25
5 «Kan»-vurderingen.....	25
6 Bevis.....	26
7 Avtalerettslig binding.....	29
II Utmåling – skjønnsmessig	30
1 Skjønnsmomenter.....	30
2 Forholdet til andre poster	43
3 Oppreisningsnivåer – kasuistikk	45
III Utmåling – normert	51
1 Generelt	51
2 Grovt uaktsomt bildrap.....	52
3 Forsettlig bildrap	57
IV Enkelte fellesspørsmål	58
1 Endringer i kroneverdi	58
2 Lemping	59
3 Skadelidtes medvirkning	59
4 Etterlatte kan ha krav etter «tosporet» system	60
5 Solidaransvar	61

Domsoversikt – kallenavn og referanser

Høyesterettsavgjørelser:

Mwangi (Rt. 2014 s. 892)
Parkeringslomme (Rt. 2009 s. 6)
Lavangsdalen (Rt. 2008 s. 1360)
Betongbil (Rt. 2008 s. 1258)
Voldtekt (Rt. 2006 s. 961)
Lekeapparat (Rt. 2006 s. 61)
Båtpropell (Rt. 2005 s. 1322)

Underrettsdommer:

Malmefjorden (LF-2012-151534)
Caspersensvei (LA-2015-52529)
Fylkesvei 520 (LG-2015-44973)
Furustadveien (LA-2015-40856)
Rimi Festningen (LE-2015-40007)
Bjørkøybekken (LF-2015-24056)
Vikelveien (LF-2015-19133)
Bryn (LB-2015-16027)
Arkitekt (TOSLO-2015-12190)

Nordgrenda i Bærum (LB-2014-192351)
Nørvesundet (LF-2014-173246)
Songdalen (LA-2014-151944)
NN (LA-2014-73504)
Tveide (LA-2014-44967)
Odins gate (LA-2014-22496)
Hommersåkveien (LG-2014-20382)
Børvågen (LH-2014-12517)
Svartokjerr (LA-2014-776)
Holetoppen/Ponnivogn (TNERO-2014-159072)

Ringebu (LF-2013-206100)
Strømsveien (LB-2013-176366)
Drivdalen (LF-2013-84156)
Fergeleie (LG-2013-3300)
Sjøvegen (RG 2013 s. 558)
Lemonsjøen (TNOGU-2013-2680)

Trondheimsveien (LB-2012-194378)
Avtalebinding (LH-2012-170174)
Lillesandveien (LA-2012-137007)
Vækerøveien (LB-2012-128704)
Torridalsveien (LA-2012-105436)
Cafe Con Bar (LB-2012-50456)
Ringnes-trailer (LB-2012-41819)
Asfaltvogntog (LB-2012-10357)
Sør-Odal (LE-2012-1195)

Holman camping (LB-2011-194558)
Storo (LB-2011-118145)
Sovemedisin (LH-2011-112397)
Fevikveien (LA-2011-71731)
U-sving (LB-2011-7076)

Byhaugtunnelen II (LG-2010-107688)
Utedans (LG-2010-90112)
Grålum (LB-2010-87156)
Tråkkemaskin (LA-2010-76048)
Hafslund (LB-2010-59374)
NN (RG 2010 s. 598)
Ask sentrum (TNERO-2010-146814)

Solevågsøidet (LF-2009-175697)
Byhaugtunnelen I (LG-2009-125103)
Rennebu (LF-2009-10621)

Straumsnes (LH-2008-190176)
Darbu (LB-2008-162608)
Hjalmar Brantings vei (LB-2008-139178)
Kongsveien i Oslo (LB-2008-120646)
Tilhenger I (LB-2008-104816)
Politikontroll (LF-2008-40379)
Vallaheia (LG-2008-40074)
Betongbil (LA-2008-36873)

Hjortneskaia (LB-2009-183086)
Søndre Gren (LB-2008-184822)
Roald Amundsens vei (LF-2010-61122)
Krosby (LB-2008-13047)

Pizzabud (LH-2004-92073)
Lettmotorsykkkel (LH-2009-82771)
Austad (LA-2004-19599)
Tilhenger II (RG 2004 s. 1420)

Ambulanse på rødt (LE-2001-56)

Galgebergekrysset (RG 1989 s. 863)

Vedtak fra Finansklagenemnda
Rullestol (FINKN-2013-113)

I Ansvarsetablering (inngangskriterier)

1 Integritetskrenkelse

Oversikt
– integritetskrenkelse: de to hovedtypene

Et vidt krenkelsesbegrep

Erstatningsrettslig relevante krenkelser er slik som «fysiske smerter, angst og psykisk lidelse, plager og ulemper ellers, lengre sykehusopphold, hindring i normal livsførsel mm.» (Ot.prp. nr. 20 for 1991–92 s. 41)

Skadeserstatningsloven (skl.) § 3-5

«Den som forsettlig eller grovt aktløst har

a) voldt **skade på person** eller b) tilføyd **krenking/mislig atferd ...»**

 Bokstav a: KONKRET personskade	 Bokstav b: ERFARINGSMESSIG medfører skadevirkninger
---	--

Morten Kjelland 2016 ©

2 Relevant personkrets

Bjørkøybekken (LF-2015-24056) – barn og foreldre med begrenset kontakt

Oppreisningserstatning etter grovt uaktsomt bildrap. Spørsmålet var om avdødes biologiske far og fosterforeldrene hadde krav på oppreisning. Lagmannsretten fant det klart at biologisk far hadde krav på oppreisningserstatning, selv om han hadde hatt svært begrenset kontakt med sønnen som hadde vokst opp i fosterhjem.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten finner det klart at A som biologisk far til E har krav på oppreisningserstatning etter § 3-5. Han omfattes av persongruppen foreldre. ***Verken lovens ordlyd eller forarbeidene stiller krav til kontakten mellom barn og foreldre for å få rett til oppreisningserstatning.*** Dette harmonerer også med avgjørelsen i Rt-2013-805 hvor Høyesterett tok stilling til om stebarn falt inn under uttrykket «barn» i skadeserstatningsloven § 3-5. I avsnittene 27 til 30 hvor det gjøres rede for lovbehandlingen da samboere ble rettslig likestilt med ektefeller, jf. Innst.O.nr. 39 (1993-1994) punkt 6, fremgår at ***lovgiver bevisst ikke har ønsket en ordning hvor det åpnes opp for skjønsmessige avgjørelser basert på nærheten mellom vedkommende og den drepte.*** Dette må også gjelde i forholdet mellom barn og foreldre.»

Bjørkøybekken (LF-2015-24056) – fosterbarn

Oppreisningserstatning etter grovt uaktsomt bildrap. Fosterforeldrene var ikke omfattet av den personkrets som etter skadeserstatningsloven § 3-5 annet ledd har krav på oppreisning.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Om fosterforeldre skulle være omfattet av foreldrebegrepet i § 3-5, ville det innebære en utvidende tolkning. Noe slikt er det ikke rom for ved tolkningen av § 3-5. Det vises til ***Rt-2013-805*** avsnitt 28 og 30: ...

I juridisk teori Lødrup op.cit, side 234 og Bjørn Engstrøm «Skadeserstatningsloven» 1. utgave 2010, side 151, likestilles stebarn og fosterbarn, og det gis uttrykk for at disse er i en annen stilling enn biologiske barn og adoptivbarn, når det gjelder rett til oppreisning etter § 3-5.

Som i Rt-2013-805 fremstår det også i dette tilfellet svært urimelig at fosterforeldrene ikke får oppreisningserstatning. De utøvde alle foreldrefunksjonene og var hans nærmeste omsorgspersoner. Likevel ***omfattes de ikke av den personkrets som har krav på oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-5 annet ledd.*** Anken fra C og D blir etter dette å forkaste.»

Morten Kjelland

Oversikt

– relevante persongrupper: tredjepersoner

Persongruppe	Omfattet	Rettskildegrunnlag
Ektefelle	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (2)
Frasepareert ektefelle	Ja	Rt. 2013 s. 516
Fraskilt ektefelle	Nei	Rt. 2013 s. 516
Samboer	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (2)
Biologiske barn	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (2)
Adoptivbarn	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (2) og adl. § 13
Stebarn	Ja	Rt. 2013 s. 805
Foreldre	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (2)
Fosterbarn	Nei	Ordlyden i skl. § 3-5 (2) og juridisk teori
Søsken	Nei	HR-2012-695-U

Morten Kjelland 2016 ©

3 Kvalifisert skyld

Grov uaktsomhet-terskelen. Forholdet til tidligere strl. § 238 og vtrl. § 3

Caspersensvei (LA-2015-52529):

«Lagmannsretten, den samlede rett, finner her at siktede ikke har utvist slik grov uaktsomhet som er kravet i skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav a). Hennes handlemåte representerer ikke et slikt **markert avvik** fra vanlig forsvarlig handlemåte, at oppreisning bør idømmes. Det vises i denne forbindelse til blant annet Rt-2009-6 (49).»

Holman camping (LB-2011-194558):

«Hva som ligger i «grov uaktsomhet» er nærmere definert i avgjørelser inntatt i Rt-2009-6 og Rt-2004-499. Ifølge Høyesterett kreves det «et **markert avvik** fra vanlig forsvarlig handlemåte» for at en handling eller unnlattelse skal anses som grov uaktsom. Det må være vesentlig mer å bebreide skadevolder enn ved vanlig uaktsomhet, og handlingen må gi grunnlag for sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet. Lagmannsretten har ovenfor kommet til at A har overtrådt aktsomhetsnormen i både **vegtrafikkloven § 3** og **straffeloven § 238**. Etter lagmannsrettens mening foreligger det imidlertid ikke et så markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte at han kan anses å ha opptrådt grovt uaktsomt.»

Straumsnes (LH-2008-190176):

«For at en handling skal være grovt uaktsom må den utgjøre et markert avvik fra forsvarlig handlemåte, og det må være vesentlig mer å bebreide skadevolderen enn ved vanlig uaktsomhet. Selv om terskelen for hva som anses uaktsomt i relasjon til straffeloven § 238 og § 239 er hevet, er det ikke tvilsomt at det ikke er ensbetydende med at det også foreligger grov uaktsomhet, jf. LB-2013-176366. ...»

NN (LA-2014-73504):

«Etter skadeserstatningsloven § 3-5 er det et grunnleggende vilkår for slik erstatning at gjerningsmannen har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt. I rettspraksis er det lagt til grunn at uaktsomheten regnes som grov dersom det foreligger «en **kvalifisert klanderverdig optreden** som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet», jf. Rt-1970-1235 og i legaldefinisjonen i straffeloven 2005 i § 23 annet ledd heter det: «Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse.» Det er også lagt til grunn i Rt-2009-6 avsnitt 49: «(d)et må kreves et **markert avvik** fra vanlig forsvarlig optreden.»»

Morten Kjelland

Trondheimsveien (LB-2012-194378):

«Det er et vilkår for å tilkjenne erstatning for skade av ikkeøkonomisk art (oppreisning) at skadevolderen har utvist forsett eller grov uaktsomhet, jf. skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd. I Rt-2004-499 avsnitt 32 fastslo Høyesterett i en annen forbindelse at det må kreves et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte for at en handling eller unnlattelse skal anses som grovt uaktsom. I Rt-2009-6 avsnitt 49 legger Høyesterett til grunn at dette synet også må gjelde skadeserstatningsloven § 3-5.»

Pizzabud (LH-2004-92073):

«Vilkåret for erstatning etter skadeserstatningsloven § 3-5 er at skaden er voldt forsettlig eller grovt uaktsomt. Forsett er ikke påberopt, og spørsmålet er om A As handling var grovt uaktsom. For at handlingen skal kunne anses grovt uaktsom kreves, som fremhevet i flere rettsavgjørelser, at den må være kvalifisert klanderverdig og gi grunnlag for sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet. Sentralt ved vurderingen er om *risikoen er stor, nærliggende* og om den gjelder *skade på person*.»

Skyldkravet er ikke oppfylt – momenter

NB! En generell presisering om bruken av denne delen av heftet: Siktemålet med domsgjennomgangen er å gi en indikasjon på hvilke typetilfeller som har vært domstolsbehandlet, for ved det å kunne lette arbeidet med å identifisere dommer for nærmere sammenlikning med den aktuelle saken man arbeider med. Hvor grensen for det grovt uaktsomme går, må avgjøre fra sak til sak basert på en mer konkret faktumgjennomgang enn det er hensiktsmessig å gjengi her. En antydning er imidlertid gitt ved sammendraget, hentet fra Lovdata.

Caspersensvei (LA-2015-52529) – brudd på vikeplikt

Kvinne dømt til betinget fengsel i 21 dager og tap av førerretten i ett år for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3 og § 33 nr. 1, jf. tapsforskriften § 2-4 tredje ledd, jf. første ledd, jf. § 8-3 sjette ledd. Hun hadde, som fører av motorvogn, kjørt ut i en forskjørsvei uten å være tilstrekkelig aktsom idet hun ikke overholdt vikeplikten for flere syklistene. En av syklistene ble påført betydelige personskader, og en annen ble påført lettere personskader. I samsvar med flertallets syn, ble hun frikjent for overtredelse av straffelovens § 238. Hun ble også frikjent for oppreisningskravet.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten viser til at hun har kjørt forsiktig og aktsomt frem til hun kjørte ut i Risørveien. Hun har stanset bilen og sett seg til begge sider av veien. Ved å kjøre ut i Risørveien utviste hun uaktsomhet. *De spesielle omstendighetene som svekket observasjonsmulighetene for siktede*, jf.

Morten Kjelland

flertallets merknader under skyldspørsmålet over, tilsier at den samlede lagmannsrett ikke finner å ville bedømme uaktsomheten som grov. Siktete blir derfor å frifinne for oppreisningskravet.»

«Flertallet finner at siktete ikke har utvist uaktsom kjøring som rammes av straffeloven § 238, og at manglende observasjon av syklistene, som hun hadde vikeplikt for, skyldtes spesielle forhold knyttet til *lys- og siktforhold sammenholdt med syklenes fart og synbarhet fra siktetes posisjon.*»

NN (LA-2014-73504) – brudd på vikeplikt

55-årig mann ble funnet skyldig i straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 3 og dømt til fengsel i 30 dager for ikke å ha overholdt vikeplikt ved kjøring ut på offentlig vei fra parkeringsplass. 20 årig mopedist ble betydelig skadet i kollisjon. Lagmannsretten fant ikke uaktsomheten grov, og frifant for oppreisningskravet.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Selv om lagmannsretten har lagt til grunn at tiltalte klart har handlet i strid med kravene til forsvarlig opptreden i trafikken ved å kjøre ut på offentlig vei fra parkeringsplass uten å overholde vikeplikten, er lagmannsretten kommet til at han ikke har opptrådt grovt uaktsomt. Lagmannsretten viser i den forbindelse særlig til at kjøringen fant sted fra hans bolig hvor han daglig kjører ut på veien, at en parkert bil noe *overaskende for ham* skjulte en del av veistrekningen, og at uaktsomheten var av kortvarig karakter. Tiltalte blir derfor å frifinne for oppreisningskravet.»

Holman camping (LB-2011-194558) – over i feil kjørefelt

En 35 år gammel tidligere bøtelagt mann ble idømt en straff av betinget fengsel i 30 dager for overtredelse av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3. Som fører av en personbil mistet han kontrollen over kjøretøyet og skled over i motgående kjørefelt der han kolliderte front mot front med en annen personbil. To personer kom til skade, den ene fikk «betydelig skade». Lagmannsretten fant det bevist utover rimelig tvil at tiltalte ikke hadde vært tilstrekkelig aktpågivende og varsom ved at han holdt en markant for høy hastighet ut fra de rådende kjøreforhold, og at dette var årsaken til at han mistet kontrollen over bilen og frontkolliderte med de fornærmedes bil. Den uaktsomhet som tiltalte hadde gjort seg skyldig i var ikke av den mer ubetydelige art som alle bilførere fra tid til annen gjør seg skyldig i. Tiltalte ble idømt tap av førerett for 1 år og 5 måneder. Han ble frifunnet for krav fra de fornærmede om oppreisningserstatning.

Lagmannsrettens uttalelser:

«A har overtrådt aktsomhetsnormen i både vegtrafikkloven § 3 og straffeloven § 238. Etter lagmannsrettens mening foreligger det imidlertid ikke et så markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte at han kan anses å ha opptrådt grovt uaktsomt. Det er ved denne vurderingen bl.a. sett hen til de **vanskelige kjøreforholdene på stedet** samt at det etter bevisføringen **ikke er**

Morten Kjelland

holdepunkter for at A holdt en høyere hastighet enn høyeste tillatte hastighet på aktuelle vegstrekning. A frifinnes etter dette for kravene om oppreisningserstatning.»

Børvågen (LH-2014-12517) – over i feil kjørefelt

28-årig mann ble funnet skyldig i overtredelse av straffeloven § 238 ved at han under kjøring på E-10 kom over i motgående kjørefelt og kolliderte med møtende kjøretøy. Fører av den andre bilen ble påført betydelig skade. Uttalelser om aktsomhetsnormen. Straffen ble satt til fengsel i 24 dager. Lagt vekt på lang saksbehandlingstid. Tap av førerrett idømt. Oppreisning ble ikke tilkjent idet lagmannsretten ikke vurderte uaktsomheten som grov.

Lagmannsrettens uttalelser:

«For at en handling skal være grovt uaktsom må den utgjøre et markert avvik fra forsvarlig handlemåte, og det må være vesentlig mer å bebreide skadevolderen enn ved vanlig uaktsomhet. Selv om terskelen for hva som anses uaktsomt i relasjon til straffeloven § 238 og § 239 er hevet, er det ikke tvilsomt at det **ikke er ensbetydende med at det også foreligger grov uaktsomhet**, jf. LB-2013-176366.»

Straumsnes (LH-2008-190176) – over i feil kjørefelt

Saken gjaldt spørsmål om fører av en renovasjonsbil hadde overtrådt vegtrafikkloven § 3. Han foretok oppbremsing før en høyresving på E6 nord for Narvik med den følge at forhjulene på bilen låste seg og bilen skled over i motsatt kjørebane og inn på en bussholdeplass. Renovasjonsbilen traff en møtende personbil med den følge at en person i passasjeretset foran ble drept. Lagmannsretten kom til at skarpe bremsere på renovasjonsbilens forhjul ikke representerte noen svikt ved bilen, men en egenskap som en yrkessjåfør måtte være klar over. Lagmannsretten kom til at føreren hadde utvist uaktsomhet ved å trykke for hardt på bremsepedalen og ved ikke å slippe denne da hjulene låste seg, men at denne uaktsomhet verken var grov eller liten. Lagmannsretten dømte tiltalte til fengsel i 18 dager og tap av førerrett i ett år. Tiltalte ble frifunnet for krav om oppreisning.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Videre finner retten det bevist at tiltalte har handlet med nødvendig subjektiv skyld som er uaktsomhet. Retten vil her innledningsvis bemerke at aktsomhetskravet etter vegtrafikkloven er strengt. I sin vurdering av tiltaltes aktsomhet har retten kommet til at det må tilregnes tiltalte som uaktsomt at han ikke var klar over renovasjonsbilens spesielle kjøreegenskaper, særlig den måten bremsene virket på, da han foretok den påtalte nedbremsingen. **Som yrkesjåfør og fører av en stor tung og spesiell lastebil hadde han en klar plikt til å sette seg inn i hvordan bilens bremsere virket.** Han burde ha forstått at forhjulene lett kunne blokkeres når bremsene ble benyttet, og at dette særlig var aktuelt når bilen ikke hadde last og mer trykk på bakhjulene, der det var en trykkregulerende ventil. Det er også rettens oppfatning at tiltalte må kunne klandres for at han ikke greide å gjenvinne kontroll over bilen

Morten Kjelland

ved å slippe opp bremsene da han merket at hjulene låste seg. Etter rettens oppfatning er imidlertid den uaktsomhet som ble utvist under den videre panikkbremsingen mindre alvorlig enn den første da han tråkket for hardt på bremsepedalen. Retten finner det også bevist at den tragiske skadefølgen som har oppstått omfattes av tiltaltes uaktsomhet. Ved å bruke bremsene for hardt ved inngangen til en høyresving på E6 i en hastighet av ca 70 - 80 km/time måtte tiltalte forstå at det kunne føre til at han mistet kontroll over bilen og havnet i motsatt kjørebane med den følge at han traff en bil som kom imot og med den ytterligere følge at liv kunne gå tapt. Det er rettens oppfatning at tiltalte har utvist simpel uaktsomhet. Hans **kortvarige ubetenksomhet** og mangel på adekvat opptreden, som har en **ubevisst karakter**, kan ikke karakteriseres som graverende eller grov. På den annen side er det heller ikke grunnlag for å fastslå at han har utvist liten straffeskyld.»

Tilhenger I (LB-2008-104816) – tilhenger på lastebil kom over i motgående kjørefelt

En yrkessjåfør kjørte nedover en forholdsvis smal, bratt, svingete og uoversiktlig villavei med en lastebil med tilhenger. En personbil som kom i mot kjørte inn i venstre hjørne foran på tilhenger med den følge at han fikk varige og betydelige skader. Yrkesjåføren ble dømt for overtredelse av vegtrafikkloven § 3 og straffeloven § 238. Som følge av at saken var blitt 2 år og 9 måneder gammel ble fengselsstraffen på 30 dager gjort betinget. Han hadde hatt førerkortet i 2 år og 9 måneder etter ulykken og lagmannsretten fant at tapstiden skulle reduseres fra 1 år og 4 måneder til 1 år. Lagmannsretten frifant han for krav om oppreisning idet kjøringen ikke var grov uaktsom.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Etter skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav a kan den som forsettlig eller grovt uaktsomt har voldt skade på person dømmes til å betale fornærmede oppreisning. Grov uaktsomhet karakteriseres ved at handlingen representerer et **markant avvik fra det forsvarlige** og gir grunnlag for **sterk bebreidelse**. Lagmannsretten har etter en samlet vurdering kommet til at det **ikke er sannsynliggjort at det er grunnlag for en slik karakteristikk av kjøringen**, og A må således frifinnes for kravet om erstatning.» (se saksforholdet beskrevet i den grå boksen)

Tilhenger II (RG 2004 s. 1420) – tilhenger på bil kom over i motgående kjørefelt

72-årig mann forårsaket en trafikkulykke hvor en person ble drept og to betydelig skadet. Han hadde kjørt med en tilhenger med dårlige dekk på glatt føre. Hengeren fikk skrens og kom over i motsatt kjørefelt hvor den ble truffet av et vogntog. Vogntoget traff deretter en personbil som ble smadret. Det vesentlige momentet i årsakskjeden var at tre dekk på hengeren var dårlige. Tiltalte, som hadde leid hengeren, hadde bare kontrollert ett av dekkene. Da dette var i orden, gikk han ut fra at de andre også var det. I tingretten ble han funnet skyldig i blant annet uaktsomt drap. Anke til lagmannsretten over skyldspørsmålet førte ikke fram, men på grunn av tidsforløpet ble hele straffen på 5 måneders fengsel gjort betinget.

Morten Kjelland

Lagmannsrettens uttalelser:

«Bistandsadvokaten har fremmet krav om oppreisningserstatning til C og D for skade på deres person og for - for Ds del - også for skaden som medførte datterens død. Etter skadeserstatningsloven § 3-5 er det imidlertid et vilkår for slik erstatning at skaden er voldt forsettlig eller grovt uaktsomt. Etter lagmannsrettens syn er ikke vilkåret om grov uaktsomhet oppfylt. Det vises til det som er sagt ovenfor om den strafferettslige aktsomhetsvurderingen i forhold til straffeloven § 238 og § 239. Riktignok er det grunnlag for alvorlig bebreidelse mot tiltalte. Objektivt sett var kjøringen med hengeren uforsvarlig, med den dekkutrustningen som var. Men blant annet fordi det må legges til grunn at **tiltalte ikke var klar over at dekkene var som de var, kan man ikke si at han bevisst tok en slik alvorlig risiko som karakteristikken grov uaktsomhet forutsetter.**» (se saksforholdet beskrevet i den grå boksen)

Rukkedalsveien (LB-2001-997) – ulykke ved kryssing av kjørebane (venstresving)

Bilfører kjørte på moped som kom i motgående veibane, da bilen skulle svinge til venstre. Bilføreren så ikke mopeden. Det var biler foran og bak. Mopedisten ble varig skadet. Kjøringen ble ikke ansett grovt uaktsom. Det var ikke tatt noen bevisst risiko og det forelå ikke andre spesielle forhold. Bilførerens alder på 85 år hadde ikke selvstendig betydning, da det ikke var underbygget at han var en særlig risikofaktor i trafikken. Bilføreren ble frifunnet for kravet på oppreisning i lagmannsretten.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Det er ikke tvilsomt at A må bebreides for sin kjøring, som innebar en klar overtredelse av reglene om vikeplikten. Utover den møtende trafikken var det imidlertid, etter det som har kommet frem, ikke øvrige forhold i trafikkbildet som han burde ha vært oppmerksom på. Ut fra en totalvurdering finner ikke lagmannsretten tilstrekkelig grunnlag for å konkludere med at A er så meget å bebreide at hans kjøring må anses som kvalifisert klanderverdig. **En bevisst risiko tok han ikke.** At det for B fremsto som utenkelig at A skulle svinge over før han hadde passert, er ikke et moment som kan tillegges særskilt vekt i denne sammenheng. **Anførselen om at A måtte innse at han på grunn av sin alder og tidligere uhell i trafikken var ukvalifisert for bilkjøring, kan ikke føre frem.** Han hadde gyldig førerkort og i denne forbindelse var hans syn mv jevnlig blitt sjekket av lege etter forskriftene om det og var funnet tilfredsstillende. At han i ettertid ikke besto den praktiske prøven da han skulle kjøre opp etter trafikkulykken, er ikke egnet til å belyse om han burde innsett at han hadde en svekket trafikkforståelse som kunne ha innvirkning på ulykkesbildet. Det er ikke for lagmannsretten fremkommet forhold som i tilstrekkelig grad kan underbygge at han skal ha vært en særlig risikofaktor i trafikken. Ved denne vurdering har lagmannsretten også sett hen til hendelsen kort før trafikkulykken, der A kolliderte med bilen til C på en parkeringsplass. Anken har ført frem, og A blir å frifinne for kravet på oppreisning.»

Morten Kjelland

Ambulanse på rødt (LE-2001-56) – ambulanse i uttrykning kolliderte med annen bil

En 40 år gammel ambulansesjåfør ble dømt til betinget fengsel i 75 dager. Han hadde kjørt utrykning mot rødt lys og kolliderte med en privatbil. Sjåføren av privatbilen ble påført alvorlige skader. Uttalelser om alvorligheten av uaktsom utrykningskjøring.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Fornærmede har fremmet krav om oppreisning med inntil kr 50.000 i medhold av skadeserstatningsloven § 3-5 annet, jf første ledd. Vilkåret etter denne bestemmelsen er at skadevolder har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt. Lagmannsretten finner at *tiltalte ikke har opptrådt grovt uaktsomt*, og at han således blir å frifinne for oppreisningskravet.»

Storo (LB-2011-118145) – påkjørsel av fotgjenger

Domfellelse i tingretten blant annet for uaktsomt bildrap, straffeloven § 239. En semitrailer kjørte ned og drepte en kvinne i fotgjengerfeltet i krysset Grefsenveien og Vitaminveien på Storo i Oslo. Tingretten utmålte straffen til fengsel i 30 dager. Etter påtalemyndighetens anke ble straffen skjerpet av lagmannsretten til fengsel i 60 dager. Tapstiden for føreretten til motorvogn ble fastsatt til 4 år. Fordi siktede ikke hadde utvist en uaktsomhet som var grov, ble de etterlattes krav om oppreisningserstatning ikke tatt til følge.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Avdøde var nesten kommet til trafikkøya mellom kjøreretningene da hun ble truffet. For så vidt *må hun ha vært mulig å oppdage i flere sekunder før ulykken skjedde* – også for A dersom han hadde hevet seg noe og lent seg fremover i førerretet, og dessuten holdt utkikk i den retning som avdøde kom på fortauet fra T-banestasjonen. A var *godt kjent i krysset*. Det var rushtid og dermed også mange fotgjengere i dette ellers meget uoversiktlige området. As kjøretøy hadde dessuten en størrelse osv som tilsier et *særlig stort og alvorlig skadepotensiale* dersom en ulykke skulle inntreffe. Når det i tillegg tas i betraktning de nevnte kompliserende siktforholdene som gjaldt for trekkvognens fører, oppsto det en *plikt til å vise særlig stor varsomhet fra As side før han krysset fotgjengerfeltet* inn i Vitaminveien. Etter lagmannsrettens mening burde han ha stoppet kjøretøyet rett for fotgjengerfeltet og forvisset seg om at det var klart før han kunne føre semitraileren videre fremover. ... Lagmannsretten er i likhet med tingretten enig med forsvareren i at *ansvarsgrunnlaget ikke er til stede*, selv om As opptreden ligger nærmere en konklusjon om grov uaktsomhet enn det tingretten kom til.»

Vækerøveien (LB-2012-128704) – påkjørsel av fotgjenger

Dødsulykke hvor bilfører ble dømt for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 jf. § 3, men frifunnet for uaktsomt drap etter straffeloven § 239. Ulykken skjedde en mørk høstkveld, da en 94 årig fotgjenger uten refleks krysset veien utenom fotgjengerfeltet. Bilfører hadde veibelysning på sin høyre side, og så ikke fotgjengeren som kom

Morten Kjelland

fra venstre. Det var lav fart, ingen forstyrrende elementer for kjøringen som bruk av mobiltelefon eller lignende, og ingen ruspåvirkning. Lagmannsrettens flertall fant at ulykken skyldtes en kortvarig feilfordeling av sjåførens oppmerksomhet, og frifant for uaktsomt drap. Dissens 6 - 1. Straffen for overtredelse av vegtrafikkloven § 3 ble satt til 30 dagers betinget fengsel, med pålegg om full førerprøve ved erverv av ny førerett.

Lagmannsrettens uttalelser:

Det vises for det første til at det gikk kort tid fra tiltalte kjørte over gangfeltet og til påkjørselen skjedde. Sannsynlig treffpunkt var i følge forklaringen til politispesialist Klemmetsen mellom 3 og 8 meter etter gangfeltet. Samme vitne har beregnet *bilens fart til mellom 30 og 40 km/t*, dvs. mellom 8,33 og 11,11 meter/sekund. Dette gir begrenset tid for føreren til å oppdage D.

I tillegg kommer at D var relativt *mørkkledd og uten refleks*. Han kom fra førerens venstre side, det vil si den siden av veien der det *ikke var gatebelysning*. Det var en mørk høstkveld, og politibetjent Storvik som var med i politiets ulykkespatrolje karakteriserte belysningen som dunkel og mørkere enn det som fremgår av fotomappen. Fotografiene er tatt dels med blitz og dels med lang lukkertid/stor blenderåpning for å få fram mest mulig detaljer fra åstedet; ikke for å illustrere lysforholdene. På grunnlag av fremlagte fotografier legger flertallet til grunn at det på den venstre siden av veien - den ikke opplyste - var forhold ved bygninger og beplantning som kunne gjøre det vanskelig å observere om det var personer på fortauet som var i ferd med å gå ut i veibanen.

Lagmannsrettens flertall vil videre vise til at veibelysning på høyre side, kombinert med asymmetrisk nærlys på bilen som lyser mest mot høyre, og endelig det faktum at eventuelle fotgjengere på høyre side ville være nærmest bilen, kan forklare at føreren konsentrerte seg mest om den best opplyste delen av kjørebanelene da hun så fremover etter å ha klarert fotgjengerfeltet. Hun hadde dermed oppmerksomheten på trafikkrelevante forhold, men i ettertid kan det konstateres at hun *feilfordelte oppmerksomheten* i forhold til mulige fotgjengere utenom fotgjengerfeltet fra den mørke siden av veien.... Selv om det er dissens i lagmannsretten vedrørende skyldspørsmålet, finner verken flertall eller mindretall at det foreligger grov uaktsomhet.»

Strømsveien (LB-2013-176366) – ryggeulykke med påkjørsel av fotgjenger

Ved rygging av varebil ut fra en parkeringsplass, så ikke bilføreren en 90 år gammel dame som kom gående. Hun ble påkjørt og fikk bekkenbrudd og et kutt som måtte sys. Bilføreren ble dømt for uaktsom legemsbeskadigelse, men forholdet ble nedsubsumert fra straffeloven § 238 til § 237 fordi vilkåret om betydelig skade ikke ble ansett oppfylt. Som følge av lang saksbehandlingstid ble straffereaksjon betinget fengsel i 21 dager.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-5 forutsetter at skadevolder har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt. Lagmannsretten er - dog under tvil - kommet til at As uaktsomhet

Morten Kjelland

ikke kan karakteriseres som grov. Det *vises særlig til den hastighet* han hadde da han rygget ut fra parkeringsplassen. Vitne Sneltvedt karakteriserte det som «*en veldig sakte rygging*». Etter dette idømmes ikke oppreisningserstatning i denne saken.»

Sør-Odal (LE-2012-1195) – sovnet bak rattet

Mann (18 ½ år gammel på gjerningstida) ble i tingretten frifunnet for overtredelse av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 3 etter en frontkollisjon. Etter påtalemyndighetens bevisanke ble han, under dissens 5-2, funnet skyldig i lagmannsretten. Lagmannsretten fant det bevist at han hadde sovnet bak rattet, og flertallet la dessuten til grunn at hadde hatt mulighet til å innse at han var for trøtt til å fortsette kjøringen. Dermed hadde han opptrådt uaktsomt, også i straffeloven § 238's forstand. På grunn av spesielle forhold ble førerrettstapet satt til bare 6 måneder, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 1 sjette ledd. Han ble frifunnet for krav om oppreisning.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Fornærmedes bistandsadvokat har krevd oppreisningserstatning under henvisning til skadeserstatningsloven § 3-5. Lagmannsretten finner det klart at kravet, som forutsetter at tiltalte har voldt skaden ved grov uaktsomhet, ikke kan føre fram. Selv om tiltalte *kan bebreides* for at han ikke merket *tegn til trøtthet før han sovnet*, er det *ikke holdepunkter for å si at han opptrådte «grovt aktløst»*. Tiltalte må derfor frifinnes for dette kravet.»

Vallaheia (LG-2008-40074) – sovnet bak rattet (søvnapné)

30 år gammel mann frifunnet for uaktsom kjøring. Mannen fikk diagnose søvnapné noen måneder etter ulykken og lagmannsretten fant at mikrosøvn var grunnen til at han kom over i motsatt kjørefelt og kolliderte med motgående bil. Spørsmål om det var et selvmordsforsøk ble avvist av psykologer og sakkyndige på søvnlidelser.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Aktor og bistandsadvokat la også ned påstand om krav om oppreisning begrenset oppad til kr 100.000,-. Krav om oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-5 jf § 3-3 er betinget av at det er utvist forsett eller grov uaktsomhet. Vilkåret knyttet til skyldkravet er ikke innfridd i dette tilfellet, og tiltalte må frifinnes også i kravet om oppreisning.» (se saksforholdet beskrevet i den grå boksen; henvisningen til skl. § 3-3 synes ikke treffende – omhandlet ikke seksuallovbrudd)

Byhaugtunnelen II (LG-2010-107688) – høy hastighet

19 år gammel mann ble idømt en straff av fengsel i 30 dager for å ha ført en bil i 95 km/t i 70 sone med trafikkulykke med betydelig personskade til følge. Straffen ble gjort betinget med en prøvetid på to år. Han ble idømt tap av førerretten i to år.

Morten Kjelland

Lagmannsrettens uttalelser:

«Slik flertallet ser det, utgjør hastighetsoverskridelsen den avgjørende årsaksfaktor til at ulykken inntraff. Det er også til denne omstendighet det har knyttet seg særlig tvil, og hvor lagmannsretten har lagt til grunn det laveste alternativ som med sikkerhet er funnet bevist. For avgjørelsen av straffekravet er således lagt til grunn at tiltalte har hatt en *hastighet på minst 95 km/t* idet ulykken inntraff *[i 70 km/t-sonen]*. Selv om kjøreforholdene på stedet - tunnel med uoversiktlig kurve - krever skjerpet oppmerksomhet og aktsomhet, kan *en slik fartsoverskridelse etter flertallets syn ikke karakteriseres som et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte.*» (min klammeparentes)

Kongsveien i Oslo (LB-2008-120646) – sammenstøt mellom bil og sykkel

Ved kryssing av motgående trafikk oppsto det sammenstøt mellom en bil og to syklistene som kom syklende i oppmerket sykkelfelt. Syklistene ble påført legemsskade. Bilføreren ble dømt for uaktsom overtredelse av vegtrafikkloven § 3 og trafikkreglens § 7. Han var også tiltalt for overtredelse av straffeloven § 238. Etter en vurdering av legemsskadens omfang ble forholdet henført under straffeloven § 237. Uttalelser om aktsomhetsnormen i trafikksaker og forståelsen av straffeloven § 237 og § 238.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten bemerker at det er et vilkår for å tilkjenne oppreisning at skadevolderen har utvist forsett eller grov uaktsomhet. Selv om den uaktsomhet tiltalte har gjort seg skyldig i, har vært kvalifisert og har gitt grunnlag for domfellelse også etter straffeloven § 237, kan lagmannsretten *ikke finne at den har vært grov i skadeserstatningslovens forstand*. Tiltalte blir således å frifinne for oppreisningskravet.» (se saksforholdet beskrevet i den grå boksen)

Betongbil (LA-2008-36873) – kollisjon mellom bil og sykkel

Uaktsomt drap ved bruk av motorvogn, fullstendig anke. En ti år gammel gutt på sykkel ble overkjørt og drept av en betongbil som krysset gang- og sykkelveien på vei ut fra et anleggsområde. Etter anke over tingrettens fellende dom ble føreren frifunnet for overtredelse av straffeloven § 239 av lagmannsrettens flertall på fire meddommere. Av et bestemmende mindretall på tre meddommere ble han også frifunnet etter vegtrafikkloven § 3. Rettens tre fagdommere stemte for domfellelse for begge poster. Den samlende lagmannsrett frifant føreren for krav om oppreisning fra avdødes foreldre fordi hans forhold ikke ble bedømt som grovt uaktsomt.

Lagmannsrettens uttalelser:

«I ny straffelov (lov 20. mai 2005 nr. 28) § 23 annet ledd er grov uaktsomhet karakterisert ved at handlingen er svært klanderverdig og gir grunnlag for sterk bebreidelse. Loven er ikke trådt i kraft, men anses å gi et dekkende uttrykk for den strafferettslige skyldformen grov uaktsomhet også etter gjeldende rett. *Det skal noe mindre til for å konstatere grov uaktsomhet i erstatningsrettslig*

Morten Kjelland

sammenheng, men det må iallfall foreligge et markert avvik fra det forsvarlige. Den samlede lagmannsrett er i likhet med tingrettens mindretall kommet til at det ikke er grunnlag for en slik karakteristik. Heller ikke lagmannsrettens fagdommere, som ved avgjørelsen av straffekravet har gitt uttrykk for en strengere bedømmelsen av tiltaltes adferd enn meddommerne, mener at tiltalte er så sterkt å bebreide at lovens vilkår for oppreisning er oppfylt.»

Pizzabud (LH-2004-92073) – påkjørsel av fotgjenger (bildrap på barn)

Mann 25 år domfelt for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3 etter å ha kjørt på en 6 år gammel pike. Piken døde. Straffen ble satt til 30 dager fengsel. Tiltalte ble frifunnet for krav om oppreisning.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten finner det utvilsomt at B, som bar på en stor, hvit bærepose, var synlig fra der A befant seg fra hun kom ut på vegen bak den parkerte varebilen. Hun var således synlig både da hun krysset vegen like foran et veglys sett i As kjøreretning, og der hun stod ved venstre vegkant. At A likevel ikke så henne, slik han har forklart, kan alene skyldes at han, da han nærmet seg ulykkesstedet, ikke hadde sin oppmerksomhet fullt ut rettet mot trafikkbildet foran seg, og derved ikke var så oppmerksom og aktpågivende som han burde. Hadde han vært tilstrekkelig oppmerksom og aktpågivende, ville han sett B og derved fått et varsel om at det kunne være flere barn langs vegen.

Slik lagmannsretten vurderer det, har A *ikke oppfylt det strenge aktsomhetskravet etter vegtrafikkloven § 3*. Ulykken skyldtes en kombinasjon av manglende varsomhet fra hans side, i form av for høy hastighet etter forholdene på stedet, og manglende aktpågivenhet, ved at han straks før ulykken ikke var så oppmerksom på trafikkbildet foran seg som han burde vært.

Flertallet, samtlige dommere bortsett fra meddommer Olsen, er kommet til at A ikke kan anses å ha opptrådt grovt uaktsomt og at han derved må frifinnes for kravet om oppreisning. Slik lagmannsretten har redegjort for over, har han, ved sin kjøreadferd før ulykken, opptrådt uaktsomt. Han holdt for høy hastighet og utviste mangel på aktpågivenhet hensett til forholdene på stedet, og kom derved i skade for å forvolde en ulykke. Han opptrådte derved i strid med den strenge aktsomhetsnorm som gjelder på dette området. Slik trafikkforholdene fremstod denne sene fredagskvelden, er det *likevel ikke grunnlag for å karakterisere hans kjøreadferd som kvalifisert klanderverdig og da heller ikke som grovt uaktsomt.*» (etter mitt syn en vel mild skyldvurdering, basert på det faktum som er beskrevet i dommen)

Rimi Festningen (LE-2015-40007) – påkjørsel i fotgjengerfelt

En bilist kjørte på en eldre kvinne i umiddelbar nærhet av et fotgjengerfelt. Fotgjengeren døde av skadene hun ble påført. Det var mørkt, bar vegbane som var våt etter regnvær og mye trafikk. Det var ikke andre elementer i

Morten Kjelland

trafikkbildet enn fotgjengerfeltet som krevde tiltaltes oppmerksomhet. Uaktsomheten lå i nedre sjikt av straffeloven § 239. Straffen ble satt til fengsel i 30 dager. Tapstid for førerett 3 år. Dissens 6:1 mht om uaktsomheten rammes av straffeloven § 239.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten har kommet til at det **ikke foreligger grov uaktsomhet**. Det vises til det som er sagt om dette under skyldspørsmålet, hvor lagmannsretten kom til at tiltaltes uaktsomhet **ligger i nedre sjikt av hva som rammes av straffeloven § 239.**»

Sjøvegen (RG 2013 s. 558) – overlatelse av moped til tredjeperson (ruspåvirket mv.)

En 16 år gammel gutt hadde overlatt kjøringen av moped til beruset kamerat, som omkom ved utforkjøring. Det var en rekke farlige momenter ved kjøretøyet og situasjonen. Han ble domfelt for uaktsomt drap. Saken var blitt nesten fem år gammel og straffen ble satt til betinget fengsel i 90 dager med kun 6 måneders prøvetid under henvisning til EMK artikkel 6.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten finner at A må dømmes for **uaktsomt drap**, straffeloven § 239, fordi det tilregnes ham som uaktsomt at han ikke regnet med den mulighet at kjøringen kunne føre til dødsulykke. Han overlot til B å kjøre mopeden til tross for at

- B, 16 år og 10 måneder gammel, 171 cm høy og 58 kg, var «full», konkret med ca. 1,3 o/oo alkohol i blodet...
- mopeden var trimmet for hastighet inntil 80 km/t
- mopeden manglet front- og blinklys
- han selv ble med som passasjer til tross for at mopeden i Norge bare var godkjent for fører med tillegg av passasjer inntil 10 år
- mopeden ikke hadde bremses som virket på bakhjul og begrenset bremsvirkning på forhjul
- han selv ble med som passasjer til tross for at mopeden i Norge bare var godkjent for fører med tillegg av passasjer inntil 10 år
- B, i motsetning til A, manglet opplæring og førerkort for moped
- B, i motsetning til A, ikke brukte hjelm.

Lagmannsretten ser det samlet slik at A overlot et «livsfarlig» kjøretøy til en fører som på grunn av ung alder, manglende opplæring og alkoholpåvirkning hadde betydelig redusert evne til å håndtere kjøretøyet. ... Lagmannsretten ser det slik at dødsfallet **ikke er forvoldt ved grov uaktsomhet** og det er ikke grunnlag for å tilkjenne de etterlatte oppreisning, jf. skadeserstatningsloven § 3-5.»

Morten Kjelland

Rullestolbruker (FINKN-2013-113) – påkjørsel i fotgjengerfelt

Skadelidte ble påkjørt i sin elektriske rullestol, da hun krysset et fotgjengerfelt. Den omstendighet at bilføreren hadde observert skadelidte og fått motlys, medførte at det etter nemndas mening var grovt uaktsomt av ham å ikke stoppe opp for å forsikre seg om at skadelidte hadde kommet ut av veien. Da skadelidte tidligere var selvhjulpen, men etter ulykken trengte bistand til dagliglivets gjøremål, ble erstatningen satt til kr 30.000.

Finansklagenemnda Person sine uttalelser:

«I Rt-2004-499 uttalte Høyesterett at det må kreves et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte for at en handling eller unnlattelse skal anses som grovt uaktsomt, se avsnitt 32, jf. Rt-2009-6 avsnitt 49.

Etter nemndas syn representerer skadevolders handlemåte et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Når skadevolder, som hadde sett rullestolen i fotgjengerfeltet, *ikke stanset for å sikre seg at skadelidte hadde kommet ut av fotgjengerfeltet*, til tross for at det ikke var noe som hindret ham i det, *representerte det en grov feilvurdering*. Som nevnt hadde han observert skadelidte idet han passerte motgående kjørefelt i det han svingte inn i ... gate. Hensett til dette og til at han, etter det han har opplyst, fikk motlys, var det grovt uaktsomt av ham ikke å stoppe opp foran fotgjengerfeltet for å forsikre seg om at skadelidte hadde kommet ut av veien.

Etter nemndas syn bør skadelidte tilkjennes oppreisningserstatning.»

Skyldkravet er oppfylt – momenter

Vikelveien (LF-2015-19133) – brudd på vikeplikt/kryssing av motgående kjørefelt

Ved vurderingen har lagmannsretten lagt vekt på at A ved sin handlemåte har brutt en av de mest sentrale bestemmelse i trafikklovgivningen, vikeplikten. Å krysse motgående kjørefelt er en handling med stort farepotensiale. Det krever skjerpet aktpågivenhet. Føreren må forvise seg om at kryssingen av kjørefeltet kan skje farefritt. Som nevnt under avsnittet om straffeskyld, er det vanskelig for lagmannsretten å forstå at A ikke oppdaget motorsyklisten da han begynte å krysse veien. Dette må skyldes en betydelig og ikke helt kortvarig oppmerksomhetssvikt. Det var ikke en komplisert trafikal situasjon og ikke forstyrrende elementer ellers.

As atferd representerer etter lagmannsrettens syn et markert avvik fra de krav som må stilles til en bilfører. Skaden oppstod som en typisk og påregnelig følge av oppmerksomhetssvikten. Det er ikke holdepunkter for at Bs kjøring har vært uaktsom eller at han kan sies å ha medvirket til skaden på en måte som får betydning for aktsomhetsvurderingen eller for utmåling av oppreisningserstatning.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Ved vurderingen har lagmannsretten lagt vekt på at A ved sin handlemåte har *brutt en av de mest sentrale bestemmelse i trafikklovgivningen, vikeplikten*. Å krysse motgående kjørefelt er en handling med stort farepotensiale. Det krever skjerpet aktpågivenhet. Føreren må forvise seg om at kryssingen av kjørefeltet kan skje farefritt. Som nevnt under avsnittet om straffeskyld, er det

Morten Kjelland

vanskelig for lagmannsretten å forstå at A ikke oppdaget motorsyklisten da han begynte å krysse veien. Dette må skyldes *en betydelig og ikke helt kortvarig oppmerksomhetssvikt*. Det var *ikke en komplisert trafikal situasjon* og *ikke forstyrrende elementer ellers*. As atferd representerer etter lagmannsrettens syn et markert avvik fra de krav som må stilles til en bilfører. Skaden oppstod som en typisk og påregnelig følge av oppmerksomhetssvikten. Det er ikke holdepunkter for at Bs kjøring har vært uaktsom eller at han kan sies å ha medvirket til skaden på en måte som får betydning for aktsomhetsvurderingen eller for utmåling av oppreisningserstatning.»

Cafe Con Bar (LB-2012-50456) – påkjørsel av personer på fortau

Bilfører ble dømt til fengsel i 21 dager for overtredelse av straffeloven § 237 og veitrafikkloven § 3 for å ha skadet to personer da han kjørte inn i uteserveringen til Café con Bar i Oslo sentrum uten å bremse. Spørsmål om aktsomhetsvurderingen. De skadelidte ble tilkjent oppreisning. Inndragning av førerkort.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Ut fra det som er beskrevet ovenfor av hendelsesforløpet og omstendighetene omkring dette, finner en samlet lagmannsrett sannsynliggjort at A har opptrådt grovt uaktsomt. Det vises blant annet til hans *aggressive kjøring* som *foregikk over noe tid i et travelt sentrumsområde* og som utgjorde et *stort potensiale for skade på mennesker*. Dette var noe han *åpenbart burde forstå*.»

Odins gate (LA-2014-22496) – kollisjon mellom bil og sykkel

Lagmannsretten kom til motsatt resultatet av tingretten i sak som gjaldt påkjørsel av syklist. Retten fant det bevist at tiltalte ikke utviste nødvendig aktsomhet før påkjørselen og han ble derfor dømt etter straffeloven § 237 og vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3. På grunn av lang behandlingstid hos politiet ble straffen gjort betinget med en prøvetid på to år. Tiltalte ble i tillegg dømt til å betale oppreisningserstatning til fornærmede på 50000 kr.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten er komen til at det i dette tilfellet ligg føre eit slikt markert avvik frå forsvarleg handlemåte. Det vert for det første vist til det *gatebiletet som er gjort greie for ovanfor, som i seg sjølv krev særskilt aktsemd*. I tillegg skulle tiltalte *kryssa eit sykkelfelt, samt eit gangfelt innanfor det, i botnen av ein bakke, noko som inneber eit stort farepotensiale*.

Han hadde vidare hatt god tid til å sjekka trafikkbiletet bak bilen ned bakken. Lagmannsretten ikkje er i tvil om at syklisten *ville vore synleg for tiltalte dersom han hadde nytta sidespegelen*, jf. det som er sagt om lengde på bakken, farten på bilen og sykkelen, og den følgje som dette har for sikten og tidsbruken på den aktuelle strekninga. Då tiltalte var komen til staden der han hadde planlagt å svinga av frå vegen, forvissa han seg ikkje om at det var farefritt å kryssa sykkelfeltet, t.d. ved å stansa og sjå seg til sides og bakover. Ved kryssinga av sykkelfeltet og gangfeltet måtte

Morten Kjelland

det også takast omsyn til den lange ekvipasjen han var førar av. ***I tillegg kørde han inn på ein gang- og sykkelveg som i seg sjølv er ulovleg.*** Endeleg vert vist til at det var passasjeren som oppdaga at det låg ei dame med sykkel under tilhengaren. Passasjeren har forklart at han såg dette i sidespegelen, noko lagmannsretten forøvrig stiller seg undrande til, teke omsyn til at spegelen skal vera innretta på førarsetet. I alle høve viser dette etter lagmannsrettens syn at tiltalte heller ikkje kan ha kasta noko blikk i sidespegelen då han var på veg over sykkelfeltet og gangfeltet, og der den fornærma, saman med sykkelen, vart dregen fleire meter langs asfalten. Passasjeren har forklart at han ikkje heilt hugsar om han først såg den fornærma i spegelen, eller først hørde skrika hennar. Den tiltalte hadde uansett ikkje høyrte noko, og begge har forklart at det var ikkje på radio eller musikk i bilen.»

Organansvar

Ask sentrum (TNERO-2010-146814)

Saken gjelder krav om oppreisningserstatning for de etterlatte etter motorsykkelykke. Retten kom til at ansatte hos både Statens Vegvesen og utførende entreprenør Mesta Drift AS hadde optrådt uaktsomt i forbindelse med varslingen av vegarbeider. Retten kom imidlertid at det ikke forelå grov uaktsomhet og avsa frifinnende dom.

Tingrettens uttalelser (kun utdrag – nokså omfattende argumentasjon om ansvarsetablering):

«Spørsmålet for retten er om de etterlatte etter E har rett på oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-5. Bestemmelsen lyder:

«Den som forsettlig eller grovt aktløst har

- a) voldt skade på person eller
- b) tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3,

... Av ordlyden følger det at det kun er den som har forårsaket en skade som kan ilegges oppreisningsansvar. Dette betyr at for eksempel en arbeidsgiver som pålegges ansvar etter skadeserstatningsloven § 2-1 ikke kan dømmes for å betale oppreisningserstatning. Den samme konsekvensen er trukket for saker etter bilansvarsloven og yrkesskadeserstatningsloven. Dette er grunnlaget for at det er anført **organansvar** i vår sak, da kommuner og foretak etter sikker rett, jf blant annet **Rt-1995-209**, kan ilegges ansvar dersom dets organer har optrådt forsettlig eller grovt uaktsomt.

...

Retten har imidlertid kommet til at det verken for H [Mestas bas] eller Fs [Statens vegvesens kontrollingeniør] vedkommende foreligger et slik markert avvik fra forsvarlig handlemåte at unnlatelsen av å varsle kan karakteriseres som grovt uaktsomt. Ved vurderingen av om H og/eller F

Morten Kjelland

har opptrådt grovt uaktsomt har retten lagt avgjørende vekt på at det ikke foreligger noen holdepunkter for at de har neglisjert sitt ansvar. De har foretatt en samvittighetsfull vurdering av situasjonen og foretatt en faglig feilvurdering. *Det må i et slikt tilfelle foreligge et visst rom for feilvurderinger uten at dette kan karakteriseres som grovt uaktsomt.*

Retten har ved vurderingen av om det foreligger grov uaktsomhet også sett hen til at saksforholdet beskrevet i Høyesteretts dom inntatt i **Rt-2000-253**, basert på at avgjørelsen er avsagt under dissens og at Statens vegvesen ble frifunnet i de tidligere instanser, ligger i nedre sjiktet av simpel uaktsomhet. Selv om aktørene i vår sak har sett faren og fått en klar oppfordring til å vurdere situasjonen på nytt, *kan ikke retten se at saksforholdet i grad skiller seg fra saksforholdet i Rt-2000-253 på en slik måte at det kan karakteriseres som grovt uaktsomt.* Retten viser i denne sammenheng også til at det i Rt-2000-253 var tale om en manglende varsling av arbeider foretatt på en tungt trafikkert europaveg, slik at farepotensialet var større enn i vår sak.»

Forholdet til vegtrafikkloven og tidligere straffeloven § 239

Betongbil (Rt. 2008 s. 1258)

En betongbil kjørte over og drepte en ti år gammel gutt som syklet på en gang- og sykkelvei. Føreren var i lagmannsretten frifunnet for overtredelse av straffeloven § 239 og vegtrafikkloven § 31 første ledd jf § 3. Høyesterett fant det klart at uaktsomheten i den aktuelle situasjonen omfattet dødsfølgen og at straffeloven § 239 var overtrådt. Retten uttalte at skyldkravet i vegtrafikkloven § 31 første ledd jf § 3 alltid vil være oppfylt der skyldkravet i straffeloven § 239 er oppfylt, og at lagmannsrettens frifinnelse for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 følgelig også bygget på en uriktig forståelse av loven. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling ble derfor opphevet.

Høyesteretts uttalelser:

«Det følger av dette at lagmannsrettens flertall har lagt til grunn en for mild aktsomhetsnorm ved vurderingen av om **straffeloven § 239** er overtrådt.

Jeg tilføyer at jeg finner det klart at **uaktsomhet i denne situasjonen omfatter dødsfølgen**. Føreren burde innsett muligheten for at det å svinge til høyre på gang- og sykkelstien uten å undersøke om det befant seg noen tett inntil kjøretøyet på dets høyre side, kunne føre til en dødsulykke.

Skyldkravet i vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 vil alltid være oppfylt der skyldkravet i straffeloven § 239 er oppfylt, og lagmannsrettens frifinnelse for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 bygger følgelig også på en uriktig forståelse av loven.» (avsnitt 18–20)

Morten Kjelland

Forholdet til skl. § 1-3

Hjalmar Brantings vei (LB-2008-139178) – betydningen av tilstandens innvirkning

45 år gammel mann, tidligere straffet for blant annet overtredelser av vegtrafikkloven, ble idømt tre års fengsel for overtredelse av straffeloven § 239 og flere overtredelser av vegtrafikkloven. Med en promille på minst 1,8 og en fart på minst 130 km/t fikk han skrens og traff autovernet langs midtrabatten og en stolpe. En passasjer som lå i baksetet ble drept momentant. På grunn av langt tidsforløp ble to år av straffen gjort betinget. To rettsmedisinske sakkyndige hadde konkludert med at tiltalte var psykotisk på handlingstiden. Etter at Den rettsmedisinske kommisjon hadde hatt innvendinger mot erklæringen, var det oppnevnt to nye sakkyndige som kom til motsatt konklusjon. Rettens flertall - to fagdommere og fire meddommere - fant ikke at tiltalte var psykotisk på handlingstiden. Mindretallet fant at det var tvil om tilregnelighetsspørsmålet og stemte for frifinnelse. Domfelte ble pålagt å betale oppreisning til de etterlatte.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagdommer Ramm Bjerke tilføyer ut fra sitt syn på tilregnelighetsspørsmålet at det følger av skadeserstatningsloven § 1-3 om sinnssykes ansvar at den som er sinnssyk plikter å erstatte den skade han volder for så vidt det finnes rimelig. Av dommen i Rt-2005-104 fremgår at ansvarsreglen i § 1-3 også omfatter § 3-5 om erstatning for skade av ikkeøkonomisk art. I saken her, *hvor det ikke er noe som tyder på at det er en direkte sammenheng mellom sykdommen og den skadevoldende handlingen, er det rimelig å utmåle oppreisning i samsvar med det nivået som ellers gjelder.*»

—

Morten Kjelland

Oversikt

– kvalifisert skyld: ulike skyldkrav i lovgivningen

Betongbil (Rt. 2008 s. 1258)

«Det følger av dette at lagmannsrettens flertall har lagt til grunn en for mild aktsomhetsnorm ved vurderingen av om straffeloven § 239 er overtrådt. Jeg tilføyer at jeg finner det klart at uaktsomhet i denne situasjonen omfatter dødsfølgen. Føreren burde innsett muligheten for at det å svinge til høyre på gang- og sykkelstien uten å undersøke om det befant seg noen tett inntil kjøretøyet på dets høyre side, kunne føre til en dødsulykke.

Skyldkravet i vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 vil alltid være oppfylt der skyldkravet i straffeloven § 239 er oppfylt, og lagmannsrettens fininnelse for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 bygger følgelig også på en uriktig forståelse av loven.» (avsnitt 18–20)

Oversikt

– trafikksaker: det som umiddelbart kan synes grovt uaktsomt er ikke nødvendigvis det erstatningsrettslig sett

Storo (LB-2011-118145):

«Avdøde var nesten kommet til trafikkøya mellom kjøreretningene da hun ble truffet. For så vidt må hun ha vært mulig å oppdage i flere sekunder før ulykken skjedde – også for A dersom han hadde hevet seg noe og lent seg fremover i førersetet, og dessuten holdt utkikk i den retning som avdøde kom på fortauet fra T-banestasjonen. A var godt kjent i krysset. Det var rushtid og dermed også mange fotgjengere i dette ellers meget uoversiktlige området. As kjøretøy hadde dessuten en størrelse osv som tilsier et særlig stort og alvorlig skadepotensiale dersom en ulykke skulle inntreffe. Når det i tillegg tas i betraktning de nevnte kompliserende siktforholdene som gjaldt for trekkvognens fører, oppsto det en plikt til å vise særlig stor varsomhet fra As side før han krysset fotgjengerfeltet inn i Vitaminveien. Etter lagmannsrettens mening burde han ha stoppet kjøretøyet rett for fotgjengerfeltet og forvisset seg om at det var klart før han kunne føre semitraileren videre fremover. ... Lagmannsretten er i likhet med tingretten enig med forsvareren i at ansvarsgrunlaget ikke er til stede, selv om As oppreden ligger nærmere en konklusjon om grov uaktsomhet enn det tingretten kom til.»

Morten Kjelland

Oversikt

– og det som umiddelbart kan synes som simpel uaktsomhet er ikke nødvendigvis det erstatningsrettslig sett

Mannheller (LG-2013-23232):

«En *enstemmig* lagmannsrett finner innledningsvis under straffutmålingen grunn til å bemerke at en anser tiltaltes unnløtelse av å føre kontroll med eget blodsukker som et grovt tilfelle av risikoatferd i trafikken. Tiltaltes uaktsomme forhold dreier seg om en alvorlig tilsidesettelse av grunnleggende krav til en sjåfør som på grunn av sin sykdom var henvist til å være særlig aktpågivende med hensyn til egenkontroll av sin sukkersyke i kombinasjon med føring av bil. Tiltaltes unnløtelse av å føre kontroll med blodsukkeret under kjøringen innebærer et stort skadepotensiale. Det viser også det fatale utfallet. Andre trafikanter kunne også lett blitt rammet under siste del av tiltaltes kjøring. At det ikke skjedde, fremstår som en tilfeldighet, og allmennpreventive hensyn taler i utgangspunktet for en streng reaksjon. ...

Når det gjelder selve bekrivelsen av tiltaltes uaktsomhet, vises til fremstillingen foran. Etter dette er det klart at vilkårene for å tilkjenne oppreisning er tilstede.»
(kursivering i original)

Øvrige dommer der skyldkravet er oppfylt gjenspeiles i underkategoriene nedenfor.

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 4.

4 Årsakssammenheng

Oversikt – årsakssammenheng

Innflyttingsfest i Askim (Rt. 2014 s. 1134)

«Jeg ser først på innholdet i det erstatningsrettslige årsaksbegrepet, som er det samme for oppreisningskravet og kravet om erstatning for økonomisk tap. Årsakskravet mellom en handling/unnlatelse og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen eller unnlatelsen **tenkes borte**, jf. Rt. 1992 s. 64 P-pilleddom II på side 69. ... Også [den] såkalte **uvesentlighetslæren** er slått fast i P-pilleddom II, ... Det er videre et vilkår for ansvar at årsakssammenhengen er **adekvat**. Dette innebærer at skadefølgen ikke må fremstå som en for fjern og avledet følge av handlingen eller unnlatelsen til at det er naturlig å knytte ansvar til den, jf. blant annet Rt. 1997 s. 1, Rt. 2000 s. 418 og Rt. 2001 s. 320.» (avsnitt 51–52, min klammeparentes)

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 4.

5 «Kan»-vurderingen

Solevågseidet (LF-2009-175697)

62 år gammel mann var i tingretten dømt til ubetinget fengsel i 21 dager samt tap av førerrett for motorvogn i to år. Saken gjalt overtredelse av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 31 jf § 3. Som fører av en stor lastebil hadd-e han grovt uaktsomt betjent sin mobiltelefon og av den grunn kollidert med flere personbiler. To skadelidte ble tilkjent oppreisningserstatning med hhv 90 000 kroner og 35 000 kroner. Hans anke over

Morten Kjelland

reaksjonsfastsettelsen ble forkastet. Hans krav om ny behandling av erstatningskravene førte heller ikke til noen endring.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten har allerede ved straffutmålingen gitt uttrykk for at domfeltes forhold har vært grovt uaktsomt. Selv om denne uaktsomheten knytter seg til selve kjøringen, må det samme gjelde den skadetilføyelse som skal bedømmes etter skadeserstatningsloven § 3-5, jf blant annet Rt-2008-1360 med videre henvisning. Når vilkårene for oppreisning er oppfylt, **har skadelidte etter praksis i utgangspunktet krav på oppreisning.**»

Se også under årsakssammenheng ved pasientskader, del II nedenfor.

6 Bevis

Beviskravet

Straumsnes (LH-2008-190176):

«Retten kan heller ikke se at grov uaktsomhet ut fra de beviskrav som gjelder erstatningskrav i straffesaker. Beviskravet er **kvalifisert sannsynlighetsovervekt.**»

Byhaugtunnelen I (LG-2009-125103):

«**Dersom det til tiltaltes ugunst for oppreisningskravet skal legges til grunn et annet faktum eller en annen vurdering enn for straffekravet, må det etter flertallets syn kreves en klar sannsynlighetsovervekt for at vilkårene for oppreisning er til stede,** jf eksempelvis Rt-2005-1322. Flertallet legger herunder vekt på at tiltalte er dømt for ved uaktsom adferd å ha forårsaket at fornærmede ble påført omfattende skader og formodentlig varig men.»

Sovemedisin (LH-2011-112397):

«Beviskravet er noe annerledes enn for skyldspørsmålet i straffesaken, fordi det er **tilstrekkelig med klar sannsynlighetsovervekt** for det faktum som skal legges til grunn.»

Lillesandveien (LA-2012-137007):

«Partene har gitt uttrykk for ulik oppfatning om hvilket beviskrav som gjelder ved avgjørelsen av om vilkårene for oppreisning er oppfylt. Lagmannsretten finner det **ikke nødvendig å drøfte om**

Morten Kjelland

det kreves klar sannsynlighetsovervekt eller om vanlig sannsynlighetsovervekt er tilstrekkelig.
Det er uansett ikke noe grunnlag for å fravike den bevisvurderingen som er lagt til grunn ved avgjørelsen av straffespørsmålet.»

Rimi Festningen (LE-2015-40007):

«I Rt-2009-6 uttalte Høyesterett at det må kreves «et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte for at en handling eller unnlattelse skal anses som grovt uaktsom». Lagmannsretten legger til grunn at beviskravet ved vurderingen av om det foreligger grov uaktsomhet er *sannsynlighetsovervekt*.»

Bevisfremleggelse

NN (RG 2010 s. 598):

«I kjennelse inntatt i Rt-1996-863 fant Høyesterett at dokumentene i en straffesak som endte med frifinnelse kunne fremlegges i en etterfølgende sivil sak om oppreisningskravet, uten hinder av EMK artikkel 6 nr. 2. En anførsel om at fremleggelse av straffesaksdokumentene ville stride mot tvistemålsloven § 197 ble frafalt under ankeforberedelsen.

Den forliggende sak atskiller seg fra den refererte praksis ved at oppreisningskravet ikke er reist i en etterfølgende sak. Kravet om oppreisning ble reist av fornærmede v/bistandsadvokaten under behandlingen av straffesaken i tingretten og ble avgjort av tingretten i samme dom som straffekravet. Det trekkes i retning av at politidokumentene anses som forklaring eller erklæring «i saken», slik at de bare kan fremlegges som bevis i ankesaken på de vilkår som fremgår av tvisteloven § 21-12 annet ledd. Politidokumentene er imidlertid utarbeidet med det siktemål å få avklart om det er begått straffbare handlinger og kan ikke anses å være avgitt i anledning av det sivile kravet. Situasjonen er i så måte ikke forskjellig fra de saker hvor det sivile krav blir reist i et etterfølgende søksmål. Hensynene bak bestemmelsen om begrenset avgang til bevisføring i tvisteloven § 21-12 annet ledd tilsier etter lagmannsrettens oppfatning ikke at man lar det være avgjørende om oppreisningskravet er reist i samme sak som straffekravet eller i en etterfølgende sak. Lagmannsretten finner etter dette at *bestemmelsen i tvisteloven § 21-12 ikke er til hinder for at de politidokumenter som er krevd fremlagt, føres som bevis i ankesaken.*»

Umiddelbar vs. ikke-umiddelbar bevisføring

Parkeringslomme (Rt. 2009 s. 6)

En mann var av lagmannsretten domfelt for overtredelse av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 31 jf. § 3, for uaktsomt å ha kjørt på en mann som hadde stilt seg opp ved en parkeringslomme de begge hevdet å ha krav på. Fornærmede ble 100 % arbeidsufør og 58 % varig medisinsk invalid. På grunn av sen oversendelse av saken fra påtalemyndigheten til Høyesterett, i strid med straffeprosessloven § 316, ble fengselsstraffen satt ned fra 30

Morten Kjelland

dager til 21 dager. Fordi føreren hadde hatt førerkortet i besittelse i hele 2 år og 10 måneder etter hendelsen, satt Høyesterett ned tap av førerrett til 1 år og 6 måneder, jf. tapsforskriften § 1-4. Oppreisning ble under henvisning til rettspraksis satt til 75 000 kroner.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Bistandsadvokaten har på sin side fremholdt at Høyesterett bør legge til grunn at A tok en bevisst sjanse. Heller ikke dette mener jeg det er grunnlag for. Det er *ikke umiddelbar bevisføring for Høyesterett*, og Høyesterett bør derfor *som utgangspunkt være varsom med å sette til side lagmannsrettens bevisbedømmelse*, jf. bl.a. Rt-1997-1003. Det er ikke fremkommet opplysninger som tilsier at Høyesterett bør bedømme faktum på dette punktet annerledes enn lagmannsretten.» (avsnitt 20)

Forholdet til EMK/uskyldspresumsjonen

Utredning (LG-2010-90112):

En 40 år gammel mann ble frifunnet med dissens 4 - 3 for å ha kjørt bil i alkoholpåvirket tilstand og herunder kjørt på flere personer som gikk langs vegen. Herunder ble den ene påført betydelige skader. Han ble imidlertid dømt til å betale oppreisningserstatning kr 75.000 til fornærmede.

Utdrag fra domspremissene: «Etter skadeserstatningsloven § 3-5, 1. ledd litra a kan den som «forsettlig eller grovt aktløst har voldt skade på person» pålegges å betale den fornærmede «en slik engangssum som retten finner rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldt tort og smerte og for annen krenking av ikkeøkonomisk art». Dette gjelder også for handlinger som utøveren strafferettslig er frifunnet for. Om forholdet til uskyldspresumsjonen i EMK art. 6 nr. 2 under denne forutsetning heter det i Rt-2007-1601 (avsnitt 12-13):

«Bestemmelsen er ikke til hinder for at en person i samme sak dømmes til å betale erstatning og/eller oppreisning til tross for at vedkommende for samme forhold er frifunnet for straff. Bakgrunnen for dette er at beviskravene er mindre strenge ved krav om erstatning eller oppreisning enn for straffeløse, der prinsippet om at enhver rimelig tvil skal komme tiltalte til gode gjelder. ... Det er særlig viktig at premissene får fram forskjellen mellom det strafferettslige beviskravet og beviskravet for å tilkjenne erstatning/oppreisning, slik at leseren forstår at tilkjennelse av erstatning/oppreisning ikke innebærer at kravet til straffeskyld også er til stede, jf. Rt-2003-1671, avsnitt 36.»

Om forskjellen i beviskrav heter det (avsnitt 18):

«Lagmannsrettens behandling av oppreisningskravet innledes blant annet med en redegjørelse for at beviskravene er mindre strenge ved krav om erstatning og oppreisning enn i straffesaker. Deretter fortsetter lagmannsretten med å konstatere at det er «en klar

Morten Kjelland

sannsynlighetsovervekt» for at A har forgrepet seg seksuelt på B på Z bad. Det heter videre i dommen at det er «klar sannsynlighetsovervekt for at A har blottet sin penis og ført den mot og berørt Bs endeparti». Det som her uttales gir etter min mening uttrykk for en riktig rettsanvendelse hva angår kravet til bevis ved vurdering av oppreisningskravet, jf. Rt-1996-864, side 870, og det gir uttrykk for et annet og mildere beviskrav den det som kreves i strafferetten.»

Med dette rettslige utgangspunkt er lagmannsretten enstemmig kommet til at det er klar sannsynlighetsovervekt for at tiltalte ved anledningen var fører av bilen, og at kjøringen var grovt uaktsom.»

Ringebu (LF-2013-206100)

Mann dømt i tingretten for legemsfornærmelse og kjøring av bil over fartsgrense. Han anket bevisbedømmelsen under skyldsspørsmålet for den delen av tiltalen som angikk legemsfornærmelse. Lagmannsretten ga tiltalte medhold i anken, og han ble frifunnet for legemsfornærmelse. Tingretten hadde rettskraftig avgjort tiltalepunkt om fartsoverskridelse, og lagmannsretten satt her straffen til betinget fengsel i 30 dager og tap av førerkort i 10 måneder. Tiltalte ble videre pålagt å betale 30 000 kr i oppreisning for legemsfornærmelsen. Beviskravet er lavere i sivile krav, og retten fant således dette beviskrav tilstrekkelig oppfylt.

Lagmannsrettens uttalelser:

«A er frifunnet for straffekravet. *Beviskravene er mindre strenge ved et sivilt krav om oppreisning enn i straffesaker. En frifinnende dom i en straffesak er derfor ikke til hinder for at fornærmede blir tilkjent oppreisning med grunnlag i samme handling som tiltalte ble frifunnet for i straffesaken.* Avgjørelsen angående kravet om oppreisning må imidlertid være begrunnet på en slik måte at det ikke blir skapt tvil om tiltaltes strafferettslige uskyld, og avgjørelsen må ikke etterlate inntrykk av at tiltalte er straffskyldig selv om han er frifunnet for straff, jf. EMK artikkel 6 nr. 2 og Høyesteretts avgjørelse i Rt-2007-40 med videre henvisninger.»

7 Avtalerettslig binding

Avtalebinding (LH-2012-170174):

«Etter lagmannsrettens syn må anken forkastes fordi det foreligger **avtalerettslig grunnlag** for oppreisningskravet på 200 000 kroner. Det avtalerettslige grunnlaget består i at A ifølge rettsboka «samtykket til å betale oppreisningserstatning til fornærmede med til sammen kr 200 000», samtidig som fornærmede krevde at A betalte oppreisningserstatning med 200 000 kroner.»

Morten Kjelland

II Utmåling – skjønnsmessig

1 Skjønnsmomenter

Graden av skyld hos skadevolder

Tråkkemaskin (LA-2010-76048):

Uaktsom grov legemsbeskadigelse ved bruk av løypemaskin for preparering av skispor. Tidligere straffet mann kjørte ned en skiløper som ble betydelig skadet. For dette ble han domfelt for overtredelse av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 3. Han ble også domfelt for overtredelse av vegtrafikkloven § 3 etter å ha skremt en familie ut av en akebakke med løypemaskinen. Straffen ble fastsatt til fengsel i 36 dager. Skiløperen ble tilkjent 75 000 kroner i oppreisning, jf. skadeserstatningsloven § 3-5. Dissens vedrørende utmålingen av oppreisningsbeløpet. En lagdommer ville fastsette dette til 100 000 kroner.

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsretten legger til grunn at fornærmede har vært utsatt for en spesielt rystende ulykke. Fra tingrettens dom gjengis: ‘Selv om retten mener at tiltaltes uaktsomhet var grov, foreligger *ikke skyldgraden forsett*. Selv om tiltalte kan bebreides må ulykken likevel karakteriseres som et uhell. Dette har *betydning for utmålingen*.»

Asfaltvogntog (LB-2012-10357):

Tiltalte, som var frifunnet i tingretten, ble dømt for overtredelse av straffeloven § 238 etter å ha rygget over foten til en person inne på en byggeplass. Lagt til grunn at aktsomhetsnormen ved rygging er streng, spesielt når det er tale om et stort kjøretøy på smal vei, med vanskelig utsyn. Grunnet lang saksbehandlingstid ble straffen satt til betinget fengsel i 21 dager. Fornærmede tilkjent oppreisning med 50 000 kroner.

Utdrag fra domspremissene: «Utgangspunktet for fastsettelsen av oppreisningsbeløpets størrelse er nærmere behandlet i Rt-2009-6 avsnitt 51 til 53. ... As handlemåte ligger videre i det nedre sjikt av handlinger som kan gi grunnlag for oppreisning. Lagmannsretten finner på denne bakgrunn at oppreisningsbeløpet passende kan settes til 50 000 kroner.»

Grålum (LB-2010-87156):

Ved innkjøring i en rundkjøring overså en bilfører en mopedist som allerede var inne i rundkjøringen. Mopedisten ble påkjørt og påført alvorlige skader. Bilføreren ble dømt for

Morten Kjelland

overtredelse av straffeloven § 238. Som følge av lang saksbehandlingstid ble reaksjonen betinget fengsel i 30 dager. Bilføreren ble også dømt til å betale oppreisning med kr 75 000.

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsrettens flertall har ovenfor lagt til grunn at A har utvist en klar mangel på oppmerksomhet. Det må imidlertid legges til grunn at As manglende oppmerksomhet **ikke var utslag av noen form for bevisst uaktsomhet**. Slik sett **skiller situasjonen seg i dette tilfellet noe fra hendelsesforløpet i Rt-2009-6.**»

Hafslund (LB-2010-59374):

50 år gammel kvinne ble påkjørt i fotgjengerfelt. Bilføreren var ikke oppmerksom på fotgjengeren før påkjørselen, og han holdt en fart på ca. 30 km/t. Kvinnen ble påført flere brudd. Innlagt sykehus og treningssenter i fem måneder. Ankeforhandlingen ble avholdt 22 måneder etter ulykken. Da kunne hun gå uten krykker, men ble fort sliten. Fortsatt avskåret fra tidligere aktiviteter, som dans, rulleskøyter, skogsturer, sykling. Tiltalte erkjente straffskyld etter få dager. Han ble idømt fengsel i 21 dager. Oppreisningen satt til 50 000 kroner.

Utdrag fra domspremissene: «Når det gjelder utmålingen av oppreisning, er lagmannsretten kommet til samme resultat som tingretten. Som tingretten finner lagmannsretten det naturlig å ta **utgangspunkt** i Rt-2009-6 og kan for øvrig slutte seg til tingrettens begrunnelse, herunder at A har utvist grov uaktsomhet. Det tilføyes at **tiltaltes kjøring innebar et større farepotensial enn i saken omhandlet i nevnte høyesterettsdom**. Det bør likevel ikke forhindre at oppreisningen bør settes lavere enn i den dommen, der den domfeltes skyld nærmet seg eller hadde visse likhetstrekk med bevisst uaktsomhet, og der fornærmede ble påført alvorligere skader.»

Arkitekt (TOSLO-2015-12190):

Saken gjaldt erstatning etter en trafikkulykke. Retten bemerket at spørsmålet om hvilken næringsinntekt saksøker ville ha fått uten skade var vanskelig å avgjøre, fordi hennes inntektsforhold hadde vært sterkt varierende, samt ligget under det vanlige inntektsnivå for personer med hennes utdanning. Retten kom til at Trafikkforsikringsforeningen skulle betale saksøker en økonomisk erstatning på kr 920.000, samt en menerstening på kr 225.000 og en oppreisning på kr 80.000. Når det gjaldt menerstatningen, la tingretten til grunn SSBs dagsaktuelle levetidstabeller, og ikke det som tidligere hadde vært lagt til grunn - SSBs dødelighetserfaringer i tidsrommet 1956-1960. Det var denne foreldete tabellen som var forskriftsfestet ved kapitalisering av menerstatning for yrkesskadetrygden. Den gamle tabellen ga 5,22 år kortere levealder.

Utdrag fra domspremissene: «Retten viser til Høyesteretts avgjørelse Rt-2009-6 (Parkeringsplassdommen) hvor oppreisningsbeløpet ble satt til kr 75.000. Retten viser videre til Høyesteretts avgjørelse Rt-2008-1360 hvor det ble gitt oppreisning til hver av de skadelidte på kr 30.000. Den

Morten Kjelland

siste avgjørelsen *sier noe om et normalt nivå for oppreisning ved uaktsomhet i trafikken*. Parkeringsplassdommen var klart mer alvorlig enn den foreliggende sak. *Uaktsomheten grenset her til forsett*, idet skadelidte ble kjørt ned under en konflikt om hvem som skulle ha en parkingsplass og skadevolder visste at skadelidte hadde stilt seg på denne plassen. ... Oppreisningen i den foreliggende sak må derfor *ligge på et nivå mellom disse to sakene*. Når det beløpet justeres i forhold til den generelle justering av oppreisningsbeløpet som har funnet sted mellom 2008/2009 og i dag, synes kr 80.000 som godtatt av saksøkte, å være et korrekt beløp.»

Rennebu (LF-2009-10621):

Mann på 30 år med ca 1,5 promille forårsaket bilulykke, med personskaade og materiell skade. Skadevolder var uten formue og hadde søkt gjeldsordning med gjeld på over 1,7 mill kr. Oppreisning til passasjer i annen bil ble utmålt til kr 60 000, jf dom i Rt-2009-6 flg. Regresskrav fra forsikringsselskap ble lempet fra 354 491 + renter til kr 300 000.

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsretten har vurdert Bs sak i forhold til dommene i Rt-2005-1322 og Rt-2009-6. I den førstnevnte avgjørelsen, som er referert ovenfor, *var skadevolderen mer å bebreide enn i vår sak*. Oppreisningen ble satt til kr 75 000. I den sistnevnte avgjørelsen ble en mann dømt for uaktsomt å ha kjørt på en annen mann som hadde stilt seg i veien på en parkeringsplass. Det ble utmålt straff etter straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 31 jf § 3. ... Etter en samlet vurdering er lagmannsretten kommet til at den oppreisning som tingretten har fastsatt til B er noe for høy, og konkluderer med at beløpet passende bør settes til kr 60 000 inkludert renter.»

Bryn (LB-2015-16027):

Tingretten hadde idømt ni måneders ubetinget fengsel for hensynsløs kjøring i beruset tilstand i trafikkert område, med alvorlig personskaade som resultat. Lagmannsretten reduserte straffen til sju måneders fengsel, blant annet sett hen til domfeltes tilståelse.

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsretten har - som tingretten - kommet til at oppreisningserstatningen passende kan fastsettes til 70 000 kroner. Retten har funnet støtte i Rt-2005-1322, som er *sammenlignbar både når det gjelder grad av uaktsomhet* og skadens alvor, likevel slik at skaden i det tilfellet var noe mer alvorlig enn i vår sak. Høyesterett satte oppreisningsbeløpet til 75 000 kroner, blant annet under henvisning til det veiledende nivået i voldtektssaker, som på det tidspunkt var 100 000 kroner. Dette er nå økt til 150 000 kroner. I Borgarting lagmannsretts dom 11. september 2012 (LB-2012-10357) ble oppreisningen satt til 50 000 kroner i et tilfelle der *graden av uaktsomhet var vesentlig lavere enn i denne saken*.»

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 6.

Morten Kjelland

Skadens art og omfang (skadevirkninger)

Fevikveien (LA-2011-71731):

65 år gammel mann ble funnet skyldig av tingretten i overtredelse av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 31 jf. § 3. Han hadde vært uoppmerksom og kjørt sin personbil over en fortauskant og delvis inn på et fortau, hvor en 15 år gammel gutt stod på et rullebrett. Gutten ble påført betydelige skader. Tiltaltes anke over straffutmålingen på 21 dagers fengsel og oppreisningserstatningen på 60 000 kroner ble forkastet av lagmannsretten.

Utdrag fra domspremissene: «Graden av tort og smerte har vært betydelig. B, som var 15 år gammel da han ble påkjørt, har forklart seg om skadene han ble påført. Også hans far C har avgitt vitneforklaring om skadeomfanget og hva sønnen har måttet gjennomgå, samt hans reduserte helsemessige tilstand i dag. Gutten hadde i lengre tid **sterke smerter, og måtte gå på morfin**. Han ble påført mange brudd i ansiktsskjelettet, herunder åpent brudd i underkjeven med løs tann i bruddspalten, brudd i venstre kjeveledd og svært mange brudd i mellomansiktet. Han brukte kjevelås i over en måned. **Hele underansiktet ble trykket noe inn og ble rotert mot høyre**. Han er blitt operert flere ganger, blant annet ble underkjeven satt sammen med titanplater, og mellomansiktet er blitt korrigert for skjevhet. Han har også stålplate i nesen. Bruddet i kjeveleddet har gitt og kan gi ham plager i form av smerter, redusert gapeevne og eventuelt feilstilling i bittet. **Hans skolegang er blitt skadelidende som følge av fravær og redusert konsentrasjonsevne**, og hans **fysiske aktivitetsnivå er blitt sterkt redusert**, ikke minst på grunn av kneskaden med røket korsbånd og skadet menisk.»

Café con Bar (LB-2012-50456):

Bilfører ble dømt til fengsel i 21 dager for overtredelse av straffeloven § 237 og vegtrafikkloven § 3 for å ha skadet to personer da han kjørte inn i uteserveringen til Café con Bar i Oslo sentrum uten å bremse. Spørsmål om aktsomhetsvurderingen. De skadelidte ble tilkjent oppreisning. Inndragning av førerkort.

Utdrag fra domspremissene: «Det foreligger etter den samlede lagmannsrettens syn skade både på B og D, **om enn i ulik grad**. ... Hvorvidt det foreligger skade, skal baseres på en individuell vurdering, og psykisk skade er likestilt med fysisk skade. Forsvarer har på vegne av A sagt seg enig i at B er skadet, men har bestridt at vilkårene i skadeserstatningsloven § 3-5 er til stede for Ds vedkommende. Når lagmannsretten har kommet til at også han er påført skade, skyldes det **de psykiske belastninger** hendelsen har påført ham, og som lagmannsretten etter bevisførselen legger til grunn også har plaget ham i 2012 på en slik måte at han har søkt profesjonell hjelp for å håndtere dem. Lagmannsretten anser at 75 000 kroner er et passende oppreisningsbeløp for B.

Morten Kjelland

Forsvarer har ikke hatt innsigelser til dette. Det vises også til at oppreisningsnivået er justert noe oppover de senere årene, jf. Rt-2011-769 avsnitt 29. Når det gjelder D, er lagmannsretten kommet til at 20 000 kroner er et passende beløp. Han fikk *ikke fysiske skader, og de psykiske ettervirkningene har også vært merkbart mindre omfattende for ham.*»

U-sving (LB-2011-7076):

Anken ble forkastet. Blant annet overtredelse av straffeloven § 238 - legemsbeskadigelse - ved å ha foretatt u-sving. 35 dager ubetinget fengsel, tap av førerrett i tre år og oppreisningserstatning på kr 75 000 (fornærmede hadde fått amputert benet over kneet som følge av ulykken).

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsretten legger etter bevisføringen under ankeforhandlingen, herunder fornærmedes forklaring, til grunn at ulykken i seg selv og den konsekvens at hun *måtte amputere benet*, også har medført *større psykiske ettervirkninger*. Fornærmede må *resten av livet leve med sitt handicap*, og det vil ta tid å overvinne den omstillingsprosess hun gjennomgår.»

Darbu (LB-2008-162608):

Kollisjon. Tiltaltes bil kom over i motsatt kjørefelt på en lengre, rett strekning. Det var mørkt, dårlig sikt og delvis glatt på strekningen, men forholdene var ikke mer uvanlige enn hva som kan forventes på vinterføre. En av passasjerene ble livstruende skadd. Tiltalte ble frifunnet for å ha ført bilen påvirket av hasj, men ble domfelt etter straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 3. Straffen ble satt til fengsel i 60 dager hvorav 30 dager ble gjort betinget, samt bot kr 3000. Straffen omfattet en overtredelse av legemiddeloven, samt fellesstraff med en senere overtredelse av straffeloven § 162 første ledd. Tap av førerrett i to år. Oppreisning til den ene passasjerer med 40000 kroner, og til de to andre med 25000 kroner.

Utdrag fra domspremissene: «For så vidt gjelder utmålingen av oppreisningen, viser lagmannsretten til at B ble påført en *livstruende skade*. På tross av at han ble operert, vil han i mange år fremover ha en *økt risiko* for tarmslyng, som er en farlig og meget smertefull lidelse. Det er også en *risiko* for sammengroing av tarmene. Begge foreldrene ble moderat skadd, men de har hatt psykiske problemer i varierende grad etter ulykken.

Lagmannsretten finner at B bør tilkjennes oppreisning med 40 000 kroner som følge av de skadene han ble påført. Foreldrene er ved ulykken blitt påført store belastninger i tillegg til at også disse ble skadet fysisk. For begge foreldrene er det en stor belastning at sønnen ble skadet, og at han har *økt risiko for sykdom i fremtiden*. Lagmannsretten finner ikke grunn til å sonde mellom foreldrene når det gjelder utmålingen av erstatningen. Det grunnleggende for disse er etter lagmannsrettens syn at de begge som foreldre til B var utsatt for en skremmende ulykke, og de deler begge bekymringen for sønnens fremtid i tillegg til de fysiske og psykiske belastningene de ble utsatt for ved ulykken. Lagmannsretten fastsetter oppreisningen til D og C til 25 000 kroner hver.»

Morten Kjelland

Lillesandveien (LA-2012-137007):

46 år gammel mann ble for overtredelser av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 3 dømt til fengsel i 21 dager. Han hadde vært uoppmerksom da han svingte til venstre over motgående kjørefelt og kolliderte med en motorsykel. Motorsyklisten ble påført alvorlige skader. Oppreisning ble tilkjent med kr 75.000. Et sakkyndig vitne som uteble til ankeforhandlingen, ble ilagt 5.000 kroner i rettergangsbot.

Utdrag fra domspremissene: «Det vil ofte bero på tilfeldigheter hvor alvorlige følger en trafikkulykke som i vår sak får. I dette tilfellet ble fornærmede påført **alvorlige og potensielt livstruende skader**. Etter **livreddende behandling** ved Sørlandet sykehus i Arendal, ble han lagt i kunstig koma og overført til Ullevål sykehus for videre behandling. Han har vært gjennom **en rekke operasjoner**, hatt **store smerter og betydelige søvnproblemer** på grunn av dette. Han har mistet en nyre og milten. På grunn av en nerveskade har han fått en varig skade i venstre ankel som medfører såkalt «droppfot». I tiden etter tingrettens behandling har han gjennom iherdig trening likevel oppnådd å få litt bedre førlighet i venstre fot og har fått 10 % muskulatur igjen. Han kan gå tilnærmet alminnelig over kortere strekninger på et flatt underlag som vist under ankeforhandlingen, men har for øvrig betydelig begrenset bevegelsesfrihet. **Utsiktene til ytterligere bedring er usikre**. Han er fremdeles plaget med smerter.

Ulykken har også hatt **stor betydning for fornærmedes yrkeskarriere**. På ulykkestidspunktet var han i ferd med å fullføre utdanning som båtbygger, og hadde to måneder igjen til fagbrevet. Han har senere under sykemelding i 20 % stilling klart å fullføre fagbrevet, men har ikke kunnet fortsette i dette yrket. Han går nå på skole med sikte på å skaffe seg studiekompetanse. Fremtidsplanene er usikre.

Lagmannsretten er etter en samlet vurdering kommet til at oppreisningen bør fastsettes til kr 75 000, som er samme beløp som ble tilkjent i saken i Rt-2009-6, se avsnitt 56. Oppreisningsnivået er som nevnt i Rt-2011-769 avsnitt 29 justert noe oppover de seneste årene, blant annet fordi **kompensasjonshensynet**, betoningen av virkningene for offeret, er blitt tillagt større vekt. Et beløp på kr 75 000 er godt i samsvar med nivået i nyere lagmannsrettspraksis.»

Asfaltvogntog (LB-2012-10357):

«Utgangspunktet for fastsettelsen av oppreisningsbeløpets størrelse er nærmere behandlet i Rt-2009-6 avsnitt 51 til 53. Selv om det er oppstått en betydelig skade, er den er av **mindre alvorlig**

Morten Kjelland

karakter enn de fleste skader som er omtalt i rettspraksis. ... Lagmannsretten finner på denne bakgrunn at oppreisningsbeløpet passende kan settes til 50 000 kroner.»

Grålum (LB-2010-87156):

«Utgangspunktene for utmåling av oppreisning i en sak av denne karakter er behandlet i Rt-2009-6 avsnitt 51 til 53. I dette tilfellet er det oppstått en **meget alvorlig skade**. Selv om As handlemåte ligger i det nedre sjikt av handlinger som kan gi grunnlag for oppreisning, finner flertallet at oppreisningsbeløpet passende kan settes til kr 75 000.»

Arkitekt (TOSLO-2015-12190):

«Retten viser til Høyesteretts avgjørelse Rt-2009-6 (Parkeringsplass-dommen) hvor oppreisningsbeløpet ble satt til kr 75.000. Retten viser videre til Høyesteretts avgjørelse Rt-2008-1360 hvor det ble gitt oppreisning til hver av de skadelidte på kr 30.000. ... Uaktsomheten grenset her til forsett, idet skadelidte ble kjørt ned under en konflikt om hvem som skulle ha en parkingsplass og skadevolder visste at skadelidte hadde stilt seg på denne plassen. **Skadefølgene ble også meget alvorlige**. Oppreisningen i den foreliggende sak må derfor **ligge på et nivå mellom disse to sakene**. Når det beløpet justeres i forhold til den generelle justering av oppreisningsbeløpet som har funnet sted mellom 2008/2009 og i dag, synes kr 80.000 som godtatt av saksøkte, å være et korrekt beløp.»

Vikelveien (LF-2015-19133):

«Ved vurderingen av oppreisningerstatningens størrelse skal blant annet legges vekt på handlingens objektive grovhet, skadevolders skyld, **skadelidtes situasjon** mv. Beløpet skal fastsettes skjønnsmessig. Bs skader var omfattende og alvorlige. Han måtte gjennom flere operasjoner og et belastende sykehusopphold med påfølgende rehabilitering. I legeerklæring datert 11. mai 2015 har doktor Bliksås uttalt følgende om **Bs varige mén etter ulykken**:

- Nedsatt kraft i venstre skulder. Klarer ikke å få venstre skulder opp til horisontalplanet pga lammelse (god kraft opp til 80 graders elevasjon (abuksjon), men kommer ikke lengre opp). Dette kan forventes og forbli en permanent sekvele. For øvrig normale kraftprestasjoner.
- Smerter i venstre lår/kne. Dette kan til dels skyldes osteosyntesematriell (plate/skruer), og det kan bli aktuelt å operere ut dette. Kan eventuelt bedre seg etter reoperasjon, varighet således uviss.
- Abdominalbrokk (magebrokk): dette har oppstått etter den akutte operasjonen 14.05.13. Er søkt inn til reoperasjon av dette.
- Generelt nedsatt energinivå. Ulykken og gjenopptrening har naturlig nok krevd mye energi, sammen med de økonomiske problemer (pga inntektsbortfall) som ulykken har medført. Kan bedres på sikt.

Morten Kjelland

- Han går per dags dato fremdeles på rehabiliteringspenger, da han ikke har gjenvunnet full arbeidsførhet etter ulykken. Om han vil bli 100% arbeidsfør igjen er foreløpig usikkert.

For B personlig har ulykken medført *store belastninger rent praktisk og i dagliglivet*. „, Lagmannsretten har kommet til at han skal dømmes til å betale 75 000 kroner i oppreisningserstatning ...»

Fergeleie (LG-2013-3300):

Lagmannsretten fant at tiltalte, som i samme sak rettskraftig var domfelt for overtredelse av straffeloven § 238 jf. vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3, opptrådte grovt uaktsomt da han kjørte på overstyrmann som dirigerte trafikk på fergeleie. Tiltalte forsøkte å komme seg om bord uten å løse billett, og nektet å innrette seg etter overstyrmannens instruksjoner om å kjøre tilbake til billettboden. Overstyrmannen sto tett inntil bilen, og var opptatt av å dirigere annen trafikk om bord. Da tiltalte satte bilen i bevegelse, kjørte han på overstyrmannens kne. Dette resulterte i cirka seks måneders sykmelding og fornærmede måtte senere fjerne menisken. Oppreisning tilkjent med 45000 kroner. Hensett til den tid som var gått etter hendelsen, til at tiltalte hadde beholdt førerkortet i hele perioden og til at førerkortet var en sentral betingelse for at tiltalte hadde etablert en ordnet livsførsel etter å ha sonet en lang straff, ble tap av førerrett ikke idømt. Konkret vurdering.

Utdrag fra domspremissene: «B er påført *betydelig skade* i form av smerter og nedsatt funksjon i kneet. Han har måttet gjennomgå *operative inngrep både for å diagnostisere og behandle skaden*. I Rt-2009-6 fastsatte Høyesterett oppreisningen til 75 000 kroner for en skadelidt som etter påkjørsel av ryggende bil var blitt 100 % arbeidsufør med en medisinsk invaliditet på 58 %. *B er påført mindre alvorlige skader enn i nevnte sak*, både når det gjelder art og omfang. Han er tilbake i fullt arbeid som freelancekaptein. Det overordnede inntrykk er at han fungerer godt, selv om han opplever noen problemer med kneet når belastningen øker, for eksempel ved fysisk aktivitet eller i dårlig vær med mye bevegelse i skipet. Samlet sett finner lagmannsretten at oppreisningen passende kan settes til 45 000 kroner.»

Nordgrenda i Bærum (LB-2014-192351):

Kvinne påkjørt av buss. Lagmannsrettens flertall (5) fant at tiltalte hadde kjørt den aktuelle bussen. Saken var blitt gammel. Betinget fengsel i 30 dager, 5 000 kroner i bot. Tap av førerretten i ett år.

Utdrag fra domspremissene: «I Rt-2009-6 ble fornærmede 100 % arbeidsufør og 58 % medisinsk invalid. Uaktsomheten var nok noe grovere enn her. Oppreisningen ble satt til 75 000 kroner. ... B fikk *to brudd i bekkenet, brudd i ryggen, blødning rundt venstre nyre og et kutt i hodet*. Hun var på sykehus frem til 28. desember 2012, og deretter var hun på Lønnås behandlingssenter til 21. januar 2013. Videre var hun på Cato-senteret til 18. februar 2013. Hun hadde et nytt opphold på Cato-senteret høsten 2013. Hun har vært under jevnlig behandling frem til sommeren 2015. Hun

Morten Kjelland

har hatt store smerter og har i perioder måttet bruke morfin. Hun *har brukt lang tid på å lære å gå igjen og ellers trene opp igjen kroppslige ferdigheter*. B har hatt flere angstanfall og er av sin fastlege diagnostisert med *posttraumatisk stressyndrom*. Hun har jevnlig gått til psykolog og psykomotorisk behandling. Hun var i ferd med å søke arbeid da ulykken skjedde, men har ikke kunnet gjøre dette siden. Fra ulykken har nesten all hennes tid og energi gått til å overvinne følgene av den. Hun klarer seg nå rimelig greit. Men hun kan ikke sitte lenge, hun har noe *smerter*, og hun har *fortsatt psykiske ettervirkninger*. Det er meget mulig at hun ikke blir bedre enn hun er nå. Etter en konkret vurdering settes oppreisningen til 85 000 kroner.»

Politikontroll (LF-2008-40379):

19-årig tidligere straffet mann ble funnet skyldig i legemsbeskadigelse med betydelig skadefølge. Domfelte var blitt stoppet av politiet mens han i ruspåvirket tilstand kjørte med en personbil han hadde tilranet seg. For å unnsnippe satte han bilen i revers og rygget med høy hastighet, noe som medførte at en polititjenestemann ble slått overende av en åpen bildør og deretter dratt flere meter langs gaten fastklemt under døren. Polititjenestemannen ble påført betydelige skader. For dette forhold samt ran, vold mot offentlig tjenestemann, bilbrukstyveri, kjøring i ruspåvirket tilstand m.m. ble han dømt til fengsel i to år og fire måneder, hvorav åtte måneder betinget. Han ble dømt til å betalt kr 50 000 i oppreisning til polititjenestemannen.

Utdrag fra domspremissene: «Det er på det rene at D ble påført *betydelig skade*, og at han verken fysisk eller psykisk er fullt ut restituert. Han må *påregne et lengre behandlingsopplegg*, og det er *noe usikkert om han vil kunne komme tilbake i tjeneste*. Flertallet kan imidlertid ikke legge til grunn som sannsynliggjort at påførte skader vil innebære at han faller ut av arbeidslivet, og heller ikke at han i fremtiden ikke vil kunne ha oppgaver innen politiet. *Usikkerheten med hensyn til dette innebærer en betydelig belastning for ham, og skal tillegges vekt ved rimelighetsvurderingen. ...*

D har anført at det er relevant å se hen til oppreisningsbeløpet i voldtektssaker. Slik flertallet ser det er riktige utgangspunkt å *se hen til avgjørelser i saker med betydelig personskade*. Det er å bemerke at praksis viser at oppreisningsbeløpene i stor utstrekning avspeiler handlingens grovhet og utvist skyld. Det er vanskelig å finne sammenlignbare tilfeller. De høyeste beløpene avspeiler forsett med hensyn til den betydelige skadefølgen, og disse sakene representerer også rå og brutal voldsutøvelse. Konkret bedømt, ut fra skadefølge, skyldgrad og handlingens karakter, finner flertallet at erstatningen skal settes til kr 50.000.»

Austad (LA-2004-19599):

Saken gjelder skadelidtes krav om oppreisning etter trafikkulykke, jf. skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav a.

Morten Kjelland

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsrett finner det rimelig at B pålegges å betale A oppreisning. Som det fremgår av saksforholdet ble A påført til *dels betydelige skader*, og han er fortsatt plaget av kne- og hodeskaden. Lagmannsretten legger til grunn at kneskaden har *reduisert As livskvalitet* i det han bl.a er avskåret fra fritidsaktiviteter i det omfang han tidligere bedrev. Videre at hodeskaden har påført han konsentrasjonsproblemer og at dette bl.a har medført forsinkelser i studiene ved styrmannsskolen. ... Flertallet, som består av alle rettens medlemmer med unntak av meddommer Fidje, har etter en *helhetsvurdering og under særlig henvisning til de konsekvenser ulykken har medført for A og Bs økonomi kommet til at oppreisningsbeløpet settes til kr 30.000,-*. Mindretallet, meddommer Fidje, har ved vurderingen av de samme momenter kommet til at beløpet bør fastsettes til kr 50.000,-»

Lemonsjøen (TNOGU-2013-2680):

Saken gjaldt overtredelse av vegtrafikkloven § 3 og § 6 annet ledd. Tiltalte ble dømt etter tiltalten til 36 timer samfunnsstraff, for å ha holdt en fart på 133 km/t inn i en sving i 80-sone. Bilen kjørte av vegen og det ble omfattende person- og materielle skader. Drøfter forholdet mellom simpel og grov uaktsomhet. Fornærmede tilkjent 60 000 kr i oppreisning.

Utdrag fra domspremissene: «I Rt-2009-6 angis at det ikke foreligger et normert nivå for oppreisning ved personsaker. Det vises der til eksempler fra tidligere praksis og fastsettes en erstatning på kr 75 000. I vår sak er skadevolder mindre å bebreide enn i sistnevnte Høyesteretts sak, *men den voldte tort og smerte er større i vår sak*. I Rt-2008-1360 ble erstatningen satt til kr 30 000, og de påførte skader er noe mer omfattende i vår sak. I Rt-2011-769 pekes det på at *nivået for oppreisningserstatning helt nylig er noe høynet, blant annet fordi fornærmedes stilling er kommet mer i forgrunnen*. Dette må også få betydning for nærværende sak. ... Etter en samlet vurdering har retten kommet til at passende erstatning skjønnsmessig settes til kr 60 000.»

Rennebu (LF-2009-10621):

«Lagmannsretten har vurdert Bs sak i forhold til dommene i Rt-2005-1322 og Rt-2009-6. I den førstnevnte avgjørelsen, som er referert ovenfor, *var skadevolderen mer å bebreide enn i vår sak*. Oppreisningen ble satt til kr 75 000. I den sistnevnte avgjørelsen ble en mann dømt for uaktsomt å ha kjørt på en annen mann som hadde stilt seg i veien på en parkeringsplass. ... Fornærmede ble 100 % arbeidsufør og 58 % varig medisinsk invalid, og oppreisningen ble utmålt til kr 75 000. *Den voldte tort og smerte var større enn i vår sak*. Etter en samlet vurdering er lagmannsretten kommet til at den oppreisning som tingretten har fastsatt til B er noe for høy, og konkluderer med at beløpet passende bør settes til kr 60 000 inkludert renter.»

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelleftet s. 6–7.

Morten Kjelland

Skadelidtes subjektive opplevelse av krenkelsen

Tråkkemaskin (LA-2010-76048):

«Fornærmedes *subjektive opplevelse av hendelsen* kan neppe beskrives sterkt nok med ord. Han gikk ut av løypa da løypemaskinen kom, forsøkte å komme seg unna da han forsto at føreren ikke hadde kontroll, men greide ikke å komme seg unna med ski på bena i løssnøen. Han forsøkte å holde seg fast i skjæret foran, men ble dratt under og videre under det ene beltet. Her ble han liggende til maskinen rygget vekk. *Han kjente at den sammenpressede kroppen ga opp og at livet gikk ut.* Han husker han hadde munnen full av snø, som han måtte få vekk ved å tygge og svelge den, for å få pustet litt. *Arten og omfanget av skadene og skadevirkningene har vært store, både fysisk og psykisk.*». Lagmannsrettens flertall, samtlige dommere med unntak av lagdommer Rune Bård Hansen, er av den oppfatning at oppreisningen bør fastsettes til 75 000 kroner, som i tingrettens dom.»

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 6–7.

Skadevolders økonomi

Hjortneskaia (LB-2009-183086):

23 år gammel mann ble i tingretten dømt til fengsel i 21 dager for ved uaktsomhet, ved bruk av motorvogn, å ha skadet et 12 år gammelt barn og en kvinne, som ble påkjørt mens de befant seg ved siden av vegen. Videre ble han dømt til å betale oppreisningserstatning til de to fornærmede med hhv kr 75 000 og kr 50 000. Lagmannsretten kom til at straffen settes til betinget fengsel i 30 dager. Videre kom lagmannsretten til at oppreisningen passende kan settes til hhv kr 65 000 og kr 40 000.

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsretten finner ikke at det kan tillegges vekt at A for tiden er student og at størrelsen av hans fremtidige inntekt er noe usikker.»

Solevågseidet (LF-2009-175697):

62 år gammel mann var i tingretten dømt til ubetinget fengsel i 21 dager samt tap av førerett for motorvogn i to år. Saken gjalt overtredelse av straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 31 jf § 3. Som fører av en stor lastebil hadde han grovt uaktsomt betjent sin mobiltelefon og av den grunn kollidert med flere personbiler. To skadelidte ble tilkjent oppreisningserstatning med hhv 90 000 kroner og 35 000 kroner. Hans anke over reaksjonsfastsettelsen ble forkastet. Hans krav om ny behandling av erstatningskravene førte heller ikke til noen endring.

Morten Kjelland

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsretten er enig i tingrettens bedømmelse både i forhold til omfanget og karakteren av de lidelser de skadelidte er påført, og også i forhold til graden av skadevolderens skyld. Selv om *det også legges en viss vekt på As svake økonomiske evne*, har lagmannsretten kommet til at tingrettens utmåling kan bli stående.»

Lettmotorsyssel (LH-2009-82771):

Tiltalte var i tingretten domfelt for forsettlig legemsbeskadigelse ved i beruset tilstand å ha kjørt på to personer med lett motorsyssel. Lagmannsretten kom til at legemsbeskadigelsen ikke var forsettlig. Domfellelse for promillekjøring og overtredelse av straffeloven § 238 mht. en av de fornærmede. To dommere kom til at det ikke forelå betydelig skade og stemte for domfellelse etter straffeloven § 237. Straffen ble satt til fengsel i 60 dager. Fellesstraff med tidligere betinget dom for promillekjøring. Fornærmede tilkjent 30 000 kroner i oppreisning.

Utdrag fra domspremissene: «Ved utmålingen må det særlig legges vekt på omfanget og karakteren av de lidelser skadelidte er påført og graden av skadelidtes skyld. *I tillegg må det legges en viss vekt på skadevolderens økonomiske evne*. Det vises til Rt-2008-1360.»

Politikontroll (LF-2008-40379):

«A har *liten økonomisk evne*. Han har *ingen utdanning*, har *aldri vært i arbeid* og har betydelige personlige problemer, jf beskrivelsen ovenfor. Han har en formue på ca 400.000 kroner som er knyttet til en leilighet. Hans midler bestyres av *hjelpeverge*. Flertallet legger ved rimelighetsvurderingen *ikke vekt på formuesforholdet* ved bedømmelsen av hans økonomiske evne.»

Galgebergkrysset (RG 1989 s. 863):

Fotgjengeren A krysset en gate i gangfelt og på grønt lys og ble herunder påkjørt av en bil, som kjørte mot rødt lys. A ble påført diverse bruddskader. Da oppreisningssaken ble irrettført var forsikringssaken ikke oppgjort fordi det ennå var for tidlig å si noe nærmere om A's invaliditetsgrad og det forelå heller ingen legeerklæring. A ble tilkjent en oppreisning på kr 25.000,-, idet retten fant at bilføreren hadde opptrådt grovt uaktsomt.

Utdrag fra domspremissene: «Det neste spørsmål blir om retten alt i alt finner det rimelig at B pålegges å betale oppreisning. Begge parter lever i ekteskap hvor hustruen er hjemmeværende. Begge synes å ha *anstrengt økonomi*. ... Under henvisning til rettspraksis, og til saksøktes økonomi, antar retten at det bare kan bli tale om et relativt beskjedent beløp. Oppreisningsbeløpet fastsettes til kr. 25 000,-» (s. 867–868; 25 000 kroner i 1989-beløp utgjør 43 000 i 2015-beløp)

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 7.

Morten Kjelland

Tendenser til «skjult skjønn» - og nivåssammenlikninger med andre dommer som referansepunkt

Hjortneskaia (LB-2009-183086):

Bussjåfør var ikke tilstrekkelig hensynsfull, aktpågivende og varsom, holdt for høy fart etter forholdene, og feilberegnet avstanden. Fornærmede ble klemte mellom bussen og en stålbjelke og pådro seg betydelige og varige skader. Bussjåføren idømt 30 dager fengsel, tap av føreretten i 1 år og 3 måneder, med fradrag av 6 måneder utholdt beslag, og 75.000 kroner i oppreisning til fornærmede.

Utdrag fra domspremissene: «På bakgrunn av erstatningsnivået slik det kan utleses av høyesteretts avgjørelse i Rt-2009-6, finner lagmannsretten at oppreisningsbeløpet *passende kan fastsettes til* 75.000 kroner.»

Utedans (LG-2010-90112):

En 40 år gammel mann ble frifunnet med dissens 4 - 3 for å ha kjørt bil i alkoholpåvirket tilstand og herunder kjørt på flere personer som gikk langs vegen. Herunder ble den ene påført betydelige skader. Han ble imidlertid dømt til å betale oppreisningserstatning kr 75.000 til fornærmede.

Utdrag fra domspremissene: «Lagmannsretten finner at oppreisningserstatningen, med henvisning til bl.a. avgjørelsene i Rt-2005-1322 og Rt-2009-6, passende kan settes til kr 75 000.»

Songdalen (LA-2014-151944):

En bilfører ble i tingretten dømt for overtredelse av straffeloven § 238, vegtrafikkloven § 31 jf. § 3, § 31 jf. § 4 (vikeplikt), § 31 jf. § 12 første ledd 1. punktum m.m., til fengsel 36 dager, og til inndragning av føreretten for alltid. Bilføreren ble også dømt til å betale oppreisning til fornærmede med 75 000 kroner. Domfeltes anke over reaksjonsfastsettelsen førte ikke fram. I likhet med tingretten konkluderte lagmannsretten med at uaktsomheten var grov. Oppreisningsavgjørelsen ble stadfestet. Enstemmig.

Utdrag fra domspremissene: «Etter en samlet vurdering er lagmannsretten blitt stående ved at det beløp tingretten konkluderte med bør bli stående. *Beløpets størrelse harmonerer med det som er lagt til grunn i annen sammenlignbar praksis*, og framstår heller bestridt av fornærmede.»

Morten Kjelland

Roald Amundsens vei (LF-2010-61122):

«Lagmannsretten har vært i *tvil med hensyn til utmålingen* for begge skadelidte. Det er *ingen entydig rettspraksis som fastsetter en norm man kan bygge* på i slike tilfeller. Ved fastsettelsen av oppreisningsbeløpene skal det legges vekt på handlingens grovhet, omfanget av de skader de fornærmede er påført og graden av skadevolderens skyld. Det vises om disse momentene til redegjørelsen ovenfor. De fornærmede har i dette tilfellet overhodet ingen skyld i at ulykken inntraff. Lagmannsretten finner ikke at det kan tillegges vekt at A for tiden er student og at størrelsen av hans fremtidige inntekt er noe usikker. Lagmannsretten er kommet til at de oppreisningsbeløp tingretten har fastsatt er noe for høye sett *i forhold til rettspraksis*. Lagmannsretten finner at oppreisningen passende kan settes kr 65 000 til C og kr 40 000 til B.»

2 Forholdet til andre poster

Fergeleie (LG-2013-3300):

«Ved fastsetting av oppreisningens størrelse er det ikke etablert noe normert beløp gjennom rettspraksis. Det skal legges vekt på handlingens objektive grovhet, skadevolders skyld og den lidte overlast, det vil si graden av tort og smerte. Skadens omfang er av betydning, og oppreisning *skal kompensere for andre former for ulempe enn menerstatning*, jf. Rt-2005-289 avsnitt 49.»

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 20–21.

Morten Kjelland

Morten Kjelland

3 Oppreisningsnivåer – kasuistikk

Glideskala om oppreisning etter trafikkulykker

Morten Kjelland

Matrise-oversikt over rettspraksis

Dommer (utvalg)	Sakstype (stikkord)	Beløp (nominelt)	Beløp (2015-kroner)	Straff (fengsel)
<i>Austad</i> (LA-2004-19599)	Bilkollisjon i en skarp og uoversiktlig sving	30 000	37 000	5000 kroner i bot, vtrl.. §§ 31 og 3
<i>Politikontroll</i> (LF-2008-40379)	Ruspåvirket biltyv stoppet av politiet; rygget på polititjenestemannen	50 000	57 000	Strl. §§ 229 og 232; fengsel 2 år og 4 mnd
<i>Lavangsdalen</i> (Rt. 2008 s. 1360)	Uoppmerksom sjåfør kjørte inn i en gruppe biler som hadde stanset på grunn av en ulykke	30 000	34 000	Ubetinget fengsel 18 dager, vtrl. §§ 31 og 3
<i>Darbu</i> (LB-2008-162608)	Skadevolders bil kom over i motsatt kjørefelt på en lengre, rett strekning	B: 40 000 (hardest skadet) C + D: 25 000	B: 44 000 (hardest skadet), C + D: 28 000	Brudd på strl. § 238; 60 dager fengsel (1/2 ubet)
<i>Søndre Gren</i> (LB-2008-184822)	Lastebilsjåfør var uoppmerksom og kjørte inn i bilen foran, som hadde stoppet bak en buss	60 000	67 000	Brudd på strl. § 238; 36 dager ubetinget fengsel
<i>Parkeringslomme</i> (Rt. 2009 s. 6)	Bilist kjørte på mann som holdt av en parkeringslomme (som begge gjorde krav på)	75 000	83 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel

Morten Kjelland

<i>Rennebu</i> (LF-2009-10621)	Skadevolder kom over i motgående kjørefelt og frontkolliderte med personbil	60 000	65 000	Brudd på strl. § 238; ½ år betinget fengsel
<i>Lettmotersykkel</i> (LH-2009-82771)	Motorsyklist i beruset tilstand kjørte på to personer	30 000	33 000	Brudd på strl. § 238; 60 dager ubetinget fengsel
<i>Solevågseidet</i> (LF-2009-175697)	Lastebilsjåfør betjent sin mobiltelefon, kolliderte med flere personbiler	35 000 til B, 90 000 til E (ulike skader)	38 000 til B, 98 000 til E (ulike skader)	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel
<i>Hjortneskaia</i> (LB-2009-183086)	Bussjåfør holdt for høy fart og feilberegnet avstanden. Fornærmede ble klemt mellom bussen og en stålbjelke	75 000	81 000	Brudd på strl. § 238; 30 dager ubetinget fengsel
<i>Hafslund</i> (LB-2010-59374)	Skadelidte påkjørt i fotgjengerfelt; bilens hastighet ca. 30 km/t	50 000	54 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel

Morten Kjelland

<p><i>Tråkkemaskin</i> (LA-2010-76048)</p>	<p>Skiløper overkjørt av tråkkemaskin</p>	<p>75 000</p>	<p>81 000</p>	<p>Brudd på strl. § 238; 36 dager fengsel</p>
<p><i>Utedans</i> (LG-2010-90112)</p>	<p>Alkoholpåvirket fører kjørte på flere personer som gikk langs veien</p>	<p>75 000</p>	<p>80 000</p>	<p>Ingen straff</p>
<p><i>U-sving</i> (LB-2011-7076)</p>	<p>Bilkollisjon etter u-sving, med ulovlig kryssing av sperrelinje</p>	<p>75 000</p>	<p>80 000</p>	<p>Brudd på strl. § 238; 35 dager ubetinget fengsel</p>
<p><i>Roald Amundsensvei</i> (LF-2010-61122)</p>	<p>Bilist var grovt uaktsom og kjørte på et tolv år gammelt barn og en kvinne (gikk langs veien)</p>	<p>40 000 til B, 65 000 til C (ulike skader)</p>	<p>43 000 til B, 71 000 til C (ulike skader)</p>	<p>Brudd på strl. §§ 52–54; 30 dager bet. feng.</p>
<p><i>Grålum</i> (LB-2010-87156)</p>	<p>Bilfører overså en bilfører en mopedist som allerede var inne i rundkjøringen</p>	<p>75 000</p>	<p>80 000</p>	<p>Brudd på strl. § 238; 30 dager betinget fengsel</p>

Morten Kjelland

<i>Fevikveien</i> (LA-2011-71731)	Fotgjenger påkjørt på fortau	60 000	64 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager fengsel
<i>Sovemedisin</i> (LH-2011-112397)	Medikamentpåvirket sjåfør kjørte på syklist	75 000	80 000	Brudd på strl. § 238; 30 dager betinget fengsel
<i>Hagearbeider</i> (LA-2012-41332)	Bilist sovnet bak rattet, kjørte ut og traff en mann som arbeidet utenfor huset sitt.	40 000	42 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel
<i>Asfaltvogntog</i> (LB-2012-10357)	Vogntog på 50 tonn rygget over skadelidtes fot	50 000	54 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager fengsel
<i>Café con Bar</i> (LB-2012-50456)	Bil kjørte inn i uteserveringen til utekafé	75 000 til B (fysisk skadet) 20 000 til D (ikke fys. skadet)	80 000 til B (fysisk skadet) 21 000 til D (ikke fys. skadet)	Brudd på strl. § 237; 21 dager ubetinget fengsel
<i>Lillesandveien</i> (LA-2012-137007)	Krysse veibane, kollisjon med motorsykkel	75 000	78 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager fengsel
<i>Fergeleie</i> (LG-2013-3300)	Bilist kjørte på overstyrmann som dirigerte trafikk på fergeleie	45 000	47 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager betinget fengsel
<i>Lemonsjøen</i> (TNOGU-2013-26809)	Sjøfører holdt en fart på 133 km/t inn i en sving i 80-sone; skader på passasjer	60 000	63 000	36 timer samfunnsstraff
<i>Songdalen</i> (LA-2014-151944)	Manglende overholdelse av vikeplikt; trafikant påkjørt av bil	75 000	77 000	Brudd på strl. § 238; 36 dager fengsel

Morten Kjelland

<i>Nordgrenda i Bærum</i> (LB-2014-192351)	Kvinne påkjørt av buss	85 000	85 000	Brudd på strl. § 238; 30 dager betinget fengsel
<i>Odins gate</i> (LA-2014-22496)	Påkjørsel av syklist	50 000	51 000	Brudd på strl. § 237
<i>Bryn</i> (LB-2015-16027)	Ruspåvirket sjåfør, påkjørsel bakfra	70 000	70 000	Brudd på strl. § 238; 7 mnd ubetinget fengsel
<i>Vikelvvegen</i> (LF-2015-19133)	Krysse motgående kjørevei; kollisjon mellom bil og motorsykkel	75 000	75 000	Brudd på strl. § 238; 18 dager ubetinget fengsel
<i>Arkitekt</i> (TOSLO-2015-12190)	En bil kom over i motsatt kjørebane og videre inn på fortauet, traff der skadelidte	80 000	80 000	(ukjent skadevolder/TFF-sak)

III Utmåling – normert

1 Generelt

Regressadgang

Svartokjerr (LA-2014-776)

Saken gjelder oppreisningserstatning etter trafikkulykke med dødsfølge. Tingretten avsa dom for oppreisningserstatning med kr. 200 000,- til hver av de etterlatte. Dommen ble anket av forsikringsselskapet. Det ble for lagmannsretten lagt til grunn av begge parter at trafikkulykken skyldtes selvmord med påfølgende tap av menneskeliv i møtende bil. Det ble imidlertid fra forsikringsselskapet hevdet at oppreisningsnivået var for høyt, samt at det ikke forelå forsett med hensyn til dødsfølgen i møtende bil. Lagmannsretten kom til at det forelå forsett med hensyn til dødsfølgen i møtende bil, samt at oppreisningsnivået på kr. 200 000,- til hver av de etterlatte var riktig. Anken ble derfor forkastet.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Ankende part har vist til forarbeidene til lovendringen der oppreisning ble tatt inn i bilansvarsloven. Det uttales blant annet i Ot.prp.nr.28 (2008-2009) side 7:

«Når kravet etter lovforslaget i stedet kan rettes mot et forsikringsselskap, vil skadelidte gjennomgående ha en betalingsdyktig debitor å forholde seg til. De samlede erstatningsutbetalinger vil således måtte påregnes å stige. Departementet kan imidlertid ikke se at lovforslaget skulle få noen innvirkning på oppreisningsnivået i den enkelte sak. Lovforslaget går ikke lenger enn å oppfylle Norges EØS-rettslige forpliktelse til å innlemme det oppreisningsansvaret skadevolderen har etter alminnelige regler i den obligatoriske forsikringsdekningen.»

Det vises også til at forsikringsselskapet vil ha et «tilsvarende regresskrav» mot skadevolder, jf. bilansvarsloven § 12. Når lagmannsretten har kommet til at oppreisningsbeløpet fastsettes til kr 200 000,- for hver av de etterlatte, bygger dette på utviklingen i rettspraksis, der særlig hensynet til fornærmede er tillagt økt vekt. Normbeløpet på kr 200 000,- er fastsatt uavhengig av mulig forsikringsdekning. Forsikringsselskapets regresskrav er hjemlet i bilansvarsloven § 12 og vil i utgangspunktet tilsvare det fastsatte oppreisningsbeløp. I regressomgangen kan imidlertid kravet lempes etter samme prinsipper som i skadeserstatningsloven § 5-2, jf. bilansvarsloven § 12 tredje ledd siste punktum.»

Morten Kjelland

2 Grovt uaktsomt bildrap

Avgjørelser før *Mwangi* (Rt. 2014 s. 892)

***Torridalsveien* (Agder lagmannsrett 30. november 2012, LA-2012-105436)**

53 årig mann domfelt for overtredelse av vegtrafikkloven § 3. Han kjørte over en jente som delvis lå i vegbanen, og som døde av skadene. Straffen ble fastsatt til fengsel i 30 dager som i sin helhet ble gjort betinget samt en bot på kr. 10.000. Straffesaken ble først henlagt, men etter klage ble beslutningen omgjort av Riksadvokaten. Tapstiden for føreretten ble satt til 9 måneder. Lagt til grunn at tiltalte hadde opptrådt grovt uaktsomt, jf. skadeserstatningsloven § 3-5, og de etterlatte ble tilkjent oppreisning med kr. 30.000 hver. Dissenser.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Det er i rettspraksis etablert en normering av oppreisningen for foreldres krav ved forsettlig eller grovt uaktsomt drap på deres barn, jf. henholdsvis Rt-2001-274 og Rt-2006-61. Ved overtredelse av straffeloven § 239 er det lagt til grunn en norm på kr 75.000 for etterlatte foreldre. Noen tilsvarende praksis vedrørende vegtrafikklovens § 3 synes ikke å eksistere. Det er imidlertid *naturlig at oppreisningserstatningen ved overtredelse av vegtrafikkloven § 3, selv om dødsfølgen var påregnelig ved overtredelsen av denne bestemmelsen, settes lavere enn ved overtredelse av straffeloven § 239.*»

***Hommersåkveien* (Gulating lagmannsrett 21. august 2014, LG-2014-20382)**

Lagmannsrettens flertall dømte 56 år gammel kvinne til 45 dager ubetinget fengsel for å ha vært grovt uoppmerksom da hun krysset motgående kjørebane på en ulovlig og derfor også for møtende trafikk uventet måte. Hun så ikke motorsykkelen og sammenstøtet medførte at han døde. Lagmannsretten midretall mente uaktsomheten lå i nedre sjikt og ønsket betinget fengsel. Oppreisning til avdødes ektefelle satt til 125.000 kr. Dissens.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Med henvisning til (i) det som flertallet ovenfor har redegjort for med hensyn til den uaktsomhet som er funnet bevist; og (ii) den senere tids praksis fra andre lagmannsretter, finner flertallet at oppreisningen bør settes til det flertallet oppfatter som et nåværende standardnivå på 125 000 kroner.»

Morten Kjelland

Høyesteretts avgjørelse i Mwangi-saken (25. september 2014, Rt. 2014 s. 892)

En domfelt for grovt uaktsomt drap ble dømt til å betale oppreisning til avdødes ektefelle og fem barn, og til foreldre som bodde i Kenya, med kr 125 000 til hver, jf. skadeserstatningsloven § 3-5. Høyesterett kom til at normbeløpet for oppreisning for grovt uaktsomt drap passende kunne justeres opp til kr 125 000, og at dette i utgangspunktet skal legges til grunn for alle grupper av etterlatte som har krav på oppreisning. Det skulle ikke gjøres unntak for etterlatte fordi de bodde i et lavkostland. Det skulle også mye til før normbeløpet kunne settes ned på grunn av skadevolders økonomiske evne og at det var flere etterlatte.

Høyesteretts uttalelser:

«Ved dommen i Rt-2006-61 vart normsummen for grovt aktaust drap sett til 75 000 kroner, som utgjorde 62,5 prosent av summen for forsettleg drap. Etter at normsummen for forsettleg drap er auka til 200 000 kroner i Rt-2010-1203, er det etter mitt syn klart at det må skje ein auke av normsummen for grovt aktaust drap. Beløpet bør då setjast til **125 000 kroner**, noko som inneber at høvet mellom nivåa for grovt aktaust drap og forsettleg drap blir det same som tidlegare. Når det blir fastsett ei slik norm, skal denne norma **i utgangspunktet leggjast til grunn for alle dei ulike gruppene av etterlatne som har krav på oppreisning**, jf. Rt-2010-1203, særleg avsnitta 43 og 44. ...» (avsnitt 21–22)

Avgjørelser etter Mwangi-saken (25. september 2014, Rt. 2014 s. 892)

Holetoppen/Ponnivogn (Nedre Romerike tingrett 11. mai 2015, TNERO-2014-159072)

En 48 år gammel mann ble dømt for uaktsomt drap etter at to jenter på 11 og 13 år ble påkjørt og døde av skadene. Han var uoppmerksom og/eller avpasset ikke farten etter forholdene på stedet, idet han nærmet seg en forankjørende hest og vogn med den følge at han kjørte inn i denne. Straffen ble satt til 5 måneders ubetinget fengsel, samt tap av førerrett i fire år. Han ble dømt til å betale oppreisningserstatning på 125 000 til hver av de etterlatte foreldrepårene.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Når det gjelder oppreisningens størrelse hitsettes følgende fra Rt-2014-1899 [**Rt-2014-892**, Lovdatas anm.]:

(21) Ved dommen i Rt-2006-61 vart normsummen for grovt aktaust drap sett til 75 000 kroner, som utgjorde 62,5 prosent av summen for forsettleg drap. Etter at normsummen for forsettleg drap er auka til 200 000 kroner i Rt-2010-1203, er det etter mitt syn klart at det må skje ein auke av normsummen for grovt aktaust drap. Beløpet bør då setjast til 125 000 kroner, noko som inneber at høvet mellom nivåa for grovt aktaust drap og forsettleg drap blir det same som tidlegare.

Morten Kjelland

(22) Retten legger dette til grunn. Retten kan ikke se at det er omstendigheter i denne saken som tilsier en fravikelse av normen, og utmåler oppreisning på 125 000 til hver av de etterlatte foreldrepårene.

Retten legger dette til grunn. Retten kan ikke se at det er omstendigheter i denne saken som tilsier en fravikelse av normen, og utmåler oppreisning *på 125 000 til hver av de etterlatte foreldrepårene.*»

Furustadveien (Agder lagmannsrett 19. mai 2015, LA-2015-40856)

45 år gammel mann ble etter anke over straffutmålingen dømt til fengsel i 1 år og 9 måneder blant annet for overtredelse av straffeloven § 239 1. straffalternativ. Han hadde kjørt på en beruset person som lå i veibanen. Det var flere skjerpene momenter. Blant annet var han påvirket av alkohol, kjøreforhold og sikt var dårlig. Siktene unnlot å stoppe for en person som stilte seg foran avdøde og prøvde å stanse ham. Seks måneder av straffen ble gjort betinget på grunn av brudd på EMK artikkel 6 nr. 1, lang saksbehandlingstid hos politiet. Avdødes mor ble tilkjent oppreisning med kr 125.000.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Bistandsadvokaten gjorde gjeldende at oppreisningen som er tilkjent avdødes mor, C, bør heves og fastsettes etter normen for forsettlig drap til kr 200 000. ... Lagmannsretten finner i likhet med tingretten at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å fravike normen på kr 125 000 ved grovt uaktsomme drap som ble fastsatt nylig i Høyesteretts dom i Rt-2014-892 avsnitt 21. Tapet av sønnen ved den tragiske ulykken siktede er vesentlig å bebreide for, har utvilsomt vært en svært stor belastning for moren, men det er det tatt hensyn til ved Høyesteretts fastsettelse av normen i slike saker.»

Bjørkøybekken (Frostating lagmannsrett 9. juni 2015, LF-2015-24056)

Oppreisningserstatning etter grovt uaktsomt bildrap. Spørsmålet var om avdødes biologiske far og fosterforeldrene hadde krav på oppreisning. Lagmannsretten fant det klart at biologisk far hadde krav på oppreisningserstatning, selv om han hadde hatt svært begrenset kontakt med sønnen som hadde vokst opp i fosterhjem. Fosterforeldrene derimot var ikke omfattet av den personkrets som etter skadeserstatningsloven § 3-5 annet ledd har krav på oppreisning.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Utmålingen av oppreisningserstatningen til faren skal som et utgangspunkt settes til normbeløpet som i Rt-2014-892 ble fastsatt til 125 000 kroner til de etterlatte ved grovt uaktsomt drap. Slik lagmannsretten vurderer det, er det *grunnlag for å justere oppreisningen nedover i dette tilfellet på grunn av den begrensede kontakten mellom avdøde og faren.* Det vises til Rt-2004-592 avsnitt 11 hvor det ble lagt vekt på at det hadde vært et nært forhold mellom avdøde og moren,

Morten Kjelland

som begrunnelse for ikke å nedjustere beløpet. I vårt tilfelle er det ikke omtvistet at det var svært begrenset kontakt mellom E og faren i hele oppveksten til gutten bortsett fra det første leveåret hans, og at det var fosterforeldrene som sto E nærmest. Det er også sett noe hen til skadeforvolderens, morens, store følelsesmessig belastning ved å ha forårsaket sønnens død, at hun selv pådro seg skader, og hennes svake økonomi. Oppreisningsbeløpet til A settes etter dette til 60 000 kroner.»

Fylkesvei 520 (Gulating lagmannsrett 25. november 2015, LG-2015-44973)

Straff på ett år og ni måneder i første rekke for hensynsløs kjøring med dødsfølge i påvirket tilstand. Samlet bedømmelse av de foreliggende konkrete forhold. Tap av førerretten for alltid. Standard oppreisningserstatning til hver av avdøde tre døtre.

Lagmannsrettens uttalelser:

«I nærværende sak har lagmannsretten funnet As opptreden grovt uaktsom og hensynsløs. Høyesterett har, jf avgjørelse inntatt i **Rt-2014-892**, normert erstatning til etterlatte etter uaktsomt drap etter strl. § 239 til 125 000 kroner. Høyesterett fastslo samtidig at den normerte erstatningen i utgangspunktet skal legges til grunn for alle de ulike gruppene av etterlatte som har krav på oppreisning.

Selv om As økonomiske situasjon er svært svak, finner lagmannsretten **ikke grunnlag for å redusere erstatningsbeløpet** i relasjon til noen av de tre døtrene. Retten fastsetter etter dette oppreisningsbeløpet til **125 000 kroner til hver av dem**, og tar følgelig bistandsadvokatenes påstander til følge.»

Øvrige avgjørelser – forholdet til ENV-praksis

Solevågseidet (LF-2009-175697)

Lagmannsretten la til grunn at oppreisningsnormen for etterlatte etter grovt uaktsomme drap må ligge på kr 125 000. Det ble blant annet vist til oppjustering av oppreisningserstatning for forsettlig drap i Rt-2010-1203 og for uaktsom voldtekt i Rt-2012-201, og til senere tids avgjørelser fra Erstatningsnemnda for voldsofre til etterlatte etter grovt uaktsomme drap.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Høyesterett la i Rt-2010-1203 avsnitt 48 en viss vekt på standardnivået i voldsoffererstatningen. Erstatningsnemnda for voldsofre har i avgjørelse av 19. november 2010 (ENV-2010-1792) fastsatt erstatningen til etterlatte hvor skadevolder ble domfelt for legemsbeskadigelse under særdeles skjerpene omstendigheter med døden til følge til kr 105 000. Erstatningsnemnda uttaler her:

Morten Kjelland

Nemnda viser til Høyesteretts dom 14.10.10 (HR-2010-1742-A), hvor oppreisningsnormen til etterlatte etter forsettlig drap ble oppjustert fra kr 120 000 til kr 200 000, det vil si en økning med 40 %.

I vår sak ble avdødes død forvoldt ved grov uaktsomhet fra skadevolders side. Normert oppreisning til etterlatte hvor døden er forvoldt ved grov uaktsomhet er etter gjeldende praksis kr 75 000, jf. Rt-2006-61.

Nemnda anser at oppreisningsnormen til etterlatte hvor døden er forvoldt ved grov uaktsomhet på tilsvarende måte som ved forsettlig drap bør økes med 40 %.

Nemnda finner etter dette at søker tilkjennes oppreisning med kr 105 000, etter en økning med 40 % av 75 000.

Som det fremgår har Erstatningsnemnda her foretatt en regnefeil ettersom en oppjustering ved forsettlig drap fra kr 120 000 til kr 200 000, dvs. med kr 80 000, utgjør en økning på 66,67 % (av kr 120 000). I en avgjørelse av 12. januar 2012 (ENV-2011-1691) fastsatte Erstatningsnemnda oppreisningserstatningen til etterlatte til kr 125 000. Erstatningsnemnda uttaler her:

Etter gjeldene rett er oppreisningsnormen for etterlatte etter grove uaktsomme drap kr 75 000, jf. Rt-2006-61. I Rt-2010-1203 oppjusterte Høyesterett oppreisningsnormen for etterlatte etter forsettlig drap fra kr 120 000 til kr 200 000.

Nemnda har i vedtak 19.11.10 (ENV-2010-1792) uttalt at normen for etterlatte etter grove uaktsomme drap bør oppjusteres tilsvarende. Nemnda anser at dersom man skal foreta en tilsvarende økning som for etterlatte etter forsettlig drap, tilsier dette en økning på 66 %, som avrundet utgjør kr 125 000 i oppreisning.

I en avgjørelse av 23. mai 2012 (ENV-2012-91) fastsatte Erstatningsnemnda oppreisning til etterlatte foreldre etter voldsoffererstatningsloven § 6 med kr 75 000. Ettersom oppreisningserstatningen her ble fastsatt i henhold til fremsatt krav kan imidlertid ikke denne avgjørelsen tillegges særlig vekt.

Lagmannsretten legger etter dette til grunn at oppreisningsnormen for etterlatte etter grovt uaktsomme drap må ligge på kr 125 000. Lagmannsretten finner ikke at det bør foretas noen differensiering mellom de etterlatte, jf. Rt-2010-1203 avsnitt 44. Det er heller ikke forhold ved saken som gir grunnlag for å fravike normen i noen retning.

Oppreisningserstatningen til hver av de etterlatte settes til kr 125 000.»

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 15–17.

Morten Kjelland

3 Forsettlig bildrap

Svartokjerr (LA-2014-776):

«Det kan heller *ikke få betydning for utmålingen at skadevolder er død*. Hensynet til de fornærmede veier tungt, og det ville være i strid med formålet med oppreisningserstatning å redusere erstatningen, fordi det ikke lenger er en gjerningsperson å forholde seg til. At det er lite verdier i *dødsboet* kan heller ikke gi grunnlag for å redusere erstatningen, ut fra de klare holdepunkter i rettspraksis om at det skal svært mye til for å redusere oppreisningsbeløpet på grunn av skadevolders økonomi. ... Når lagmannsretten har kommet til at oppreisningsbeløpet fastsettes til kr 200 000,- for hver av de etterlatte, bygger dette på utviklingen i rettspraksis, der særlig hensynet til fornærmede er tillagt økt vekt.»

IV Enkelte fellesspørsmål

1 Endringer i kroneverdi

På områder hvor oppreisningen er normert

Ringnes-trailer (LB-2012-41819):

«Det er på det rene at Høyesterett i flere type saker har lagt til grunn en normert oppreisningserstatning som også over år er justert, bl.a. i forhold til *endringer i pengeverdien*. Lagmannsretten *kan imidlertid ikke se at beløpet tingretten har lagt til grunn avviker i så stor grad fra Høyesteretts tidligere justeringer i andre type saker at det er grunn til å foreta en endring*. I så fall skulle «riktig» beløp utgjøre i overkant av 110 000 kroner, hvilket er et lavere beløp enn påstandsbeløpet fra de fornærmede.» [saken omhandlet grovt uaktsomt bildrap]

Tveide (LA-2014-44967):

«Det følger av lagmannsrettens konklusjoner under vurderingen av skyldspørsmålet at Bs foreldre har krav på oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-5 annet ledd. B hadde akkurat fylt 18 år da hun døde. Hun bodde hjemme hos sine foreldre sammen med sin yngre søster. De hadde et nært søskenforhold. B hadde også en eldre bror. Hun skulle begynne på tredje året på videregående skole. Begge foreldrene var 100 prosent sykemeldt en periode etter ulykken, mor er fortsatt 50 prosent sykemeldt. Familiens tap er uerstattelig.

I Rt-2006-61 kom Høyesterett til at det ved uaktsomme drap som tilfredsstiller vilkårene i skadeerstatningsloven § 3-5 annet ledd, burde etableres en normering av oppreisningsbeløpene, og at normen ved oppreisning til avdøde foreldre passende kunne settes til 75 000 kroner. Høyesterett uttalte i dommen at det skal særlige forhold til for å fravike normen. Etter lagmannsrettens syn foreligger det ikke særlige forhold i saken som sådan. Imidlertid så har *pengeverdien endret seg siden 2006*, og *Høyesterett har foretatt justeringer* av tilsvarende normerte satser i andre sakstyper. Lagmannsretten viser til fremstillingen av disse endringene i Eidsivating lagmannsretts dom av 19. mars 2014 (LE-2013-116448). Lagmannsretten finner på bakgrunn av endringen i pengeverdien, og de justeringer Høyesterett har foretatt i andre saker, at det er *grunnlag for å fravike normen på 75 000 kroner*, og at oppreisningen bør settes til 125 000 kroner til hver av de etterlatte.» [saken omhandlet grovt uaktsomt bildrap]

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 19–20.

Morten Kjelland

2 Lemping

Lemonsjøen (TNOGU-2013-2680):

«Ved vurderingen er det hensyntatt at tiltalte for tiden er lærling og ikke har fast arbeid utover august 2013. Etter en samlet vurdering har retten kommet til at passende erstatning skjønnsmessig settes til kr 60 000. Retten kan ikke se at erstatningskravet er urimelig tyngende, jf skadeserstatningsloven § 5-2, og viser for øvrig til at skadevolders økonomi allerede er hensyntatt under utmålingen.»

Rullestol (FINKN-2013-113):

«Oppreisningen skal *kompensere for andre former for ulemper enn ménerstatningen*, se Rt-2005-289 avsnitt 49.»

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 21.

3 Skadelidtes medvirkning

Torridalsveien (LA-2012-105436)

Lagmannsretten la til grunn at oppreisningsnormen for etterlatte etter grovt uaktsomme drap må ligge på kr 125 000. Det ble blant annet vist til oppjustering av oppreisningserstatning for forsettlig drap i Rt-2010-1203 og for uaktsom voldtekt i Rt-2012-201, og til senere tids avgjørelser fra Erstatningsnemnda for voldsofre til etterlatte etter grovt uaktsomme drap.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Datterens dødsfall har åpenbart vært en stor belastning for foreldrene. Det er deres sorg og savn som skal lindres ved denne type erstatning. Like fullt skal det tas hensyn til hva som er *rimelig* for skadevolder. Ved denne rimelighetsvurderingen *må det tas hensyn til at avdøde var sterkt medvirkende til det som skjedde* ved at hun la seg delvis i vegbanen og ble liggende der inntil overkjørselen fant sted. Ved avveiningen av de hensyn som gjør seg gjeldende i denne saken er flertallet kommet til at oppreisningserstatningen bør settes til kr *30.000 til hver av foreldrene*.»

Morten Kjelland

Malmefjorden (LF-2012-151534)

Lagmannsretten la til grunn at oppreisningsnormen for etterlatte etter grovt uaktsomme drap må ligge på kr 125 000. Det ble blant annet vist til oppjustering av oppreisningserstatning for forsettlig drap i Rt-2010-1203 og for uaktsom voldtekt i Rt-2012-201, og til senere tids avgjørelser fra Erstatningsnemnda for voldsofre til etterlatte etter grovt uaktsomme drap.

Lagmannsrettens uttalelser:

«I dette tilfelle dreier det seg om avdødes *manglende bruk av bilbelte*. Lagmannsretten er kommet til at dette forhold i denne saken er av en slik karakter at det *må få betydning for foreldrenes oppreisningskrav*. ... Lagmannsretten er på denne bakgrunn kommet til at oppreisningen for hver av foreldrene bør settes til 40 000 kroner.» (Dommen er imidlertid avsagt før Høyesteretts avgjørelse, *Sør-Aurdal* (Rt. 2014 s. 1192))

For en nærmere beskrivelse, se Artikkelheftet s. 21.

4 Etterlatte kan ha krav etter «tosporet» system

Drivdalen (LF-2013-84156) – etterlatte kan også selv være direkte skadelidt

En 35 år gammel mann ble dømt for overtredelse av straffeloven § 239, 1. straffalternativ og § 238 og vegtrafikkloven § 3. Det ble lagt til grunn at han som fører av en semitrailer hadde opptrådt grovt uaktsomt. Straffen ble satt til fengsel i 6 måneder. Det ble utmålt oppreisningserstatning til etterlatte og skadelidte.

Lagmannsrettens uttalelser:

«De etterlatte er avdødes samboer C, barna E og F og foreldrene G og H. For det tilfelle at vilkåret for oppreisningserstatning er til stede, er partene enige om beløpenes størrelse og som lagmannsretten slutter seg til. Samboer og barna tilkjennes etter dette kr 125 000 hver, mens hver av foreldrene tilkjennes kr 100 000.

Samboer, C, *er også skadelidt*. Om skadene, jf. foran. *Oppreisningserstatning som etterlatt utelukker ikke oppreisningserstatning som skadelidt*. Beløpet blir å fastsette skjønnsmessig, basert på handlingens objektive grovhet, utvist skyld og påført skade. For dette utmåles en oppreisningserstatning på kr 50 000, noe partene også er enige om.

Cs *samlede erstatning* blir følgelig *kr 175 000*.»

Morten Kjelland

Nørvesundet (LF-2014-173246) – etterlatte kan også selv være direkte skadelidt

Bilfører anket tingrettens fellende dom for overtredelse av straffeloven § 239 1. straffalternativ, straffeloven § 238 og vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3 første ledd, som gjaldt påkjørsel av et eldre ektepar som var i ferd med å krysse vegbanen i et gangfelt. Påkjørselen førte til at mannen ble drept og at kvinnen ble påført betydelig legemsskade. Lagmannsretten - i likhet med tingretten - kom til at bilføreren handlet grovt uaktsom ved at han ikke hadde oppdaget ekteparet i tide og stanset. Lagmannsretten fastsatte straffen til fengsel i 120 dager, tap av førerett for alltid og til oppreisning for fornærmede og etterlatte.

Lagmannsrettens uttalelser:

«Hva gjelder oppreisningserstatningen til B må det sees hen til at ***hun kom sterkt til skade*** og derfor har status som fornærmet, jf. skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd. ***Samtidig er hun avdødes ektefelle***, jf. skadeserstatningsloven § 3-5 siste ledd, jf. første ledd. ***Oppreisningserstatningen for henne må reflektere begge disse elementene***. I motsetning til de tre etterlatte barna foreligger det ingen standardisert norm for oppreisningserstatningens størrelse, men det må utmåles et beløp basert på en konkret og skjønnsmessig vurdering, blant annet med vekt på handlingens objektive grovhet, utvist skyld og påført skade.

Lagmannsretten legger ved utmålingen av oppreisningserstatningen for B særlig vekt på at A har utvist grov uaktsomhet og at konsekvensene ble svært alvorlige for henne. Det vises til det som framgår foran om de skader hun ble påført etter påkjørselen og hennes livssituasjon i dag. Lagmannsretten fastsetter etter dette oppreisningserstatningen til ***200 000 kroner***, jf. skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd og § 3-5 siste ledd, jf. første ledd.»

5 Solidaransvar

Krosby (LB-2008-13047)

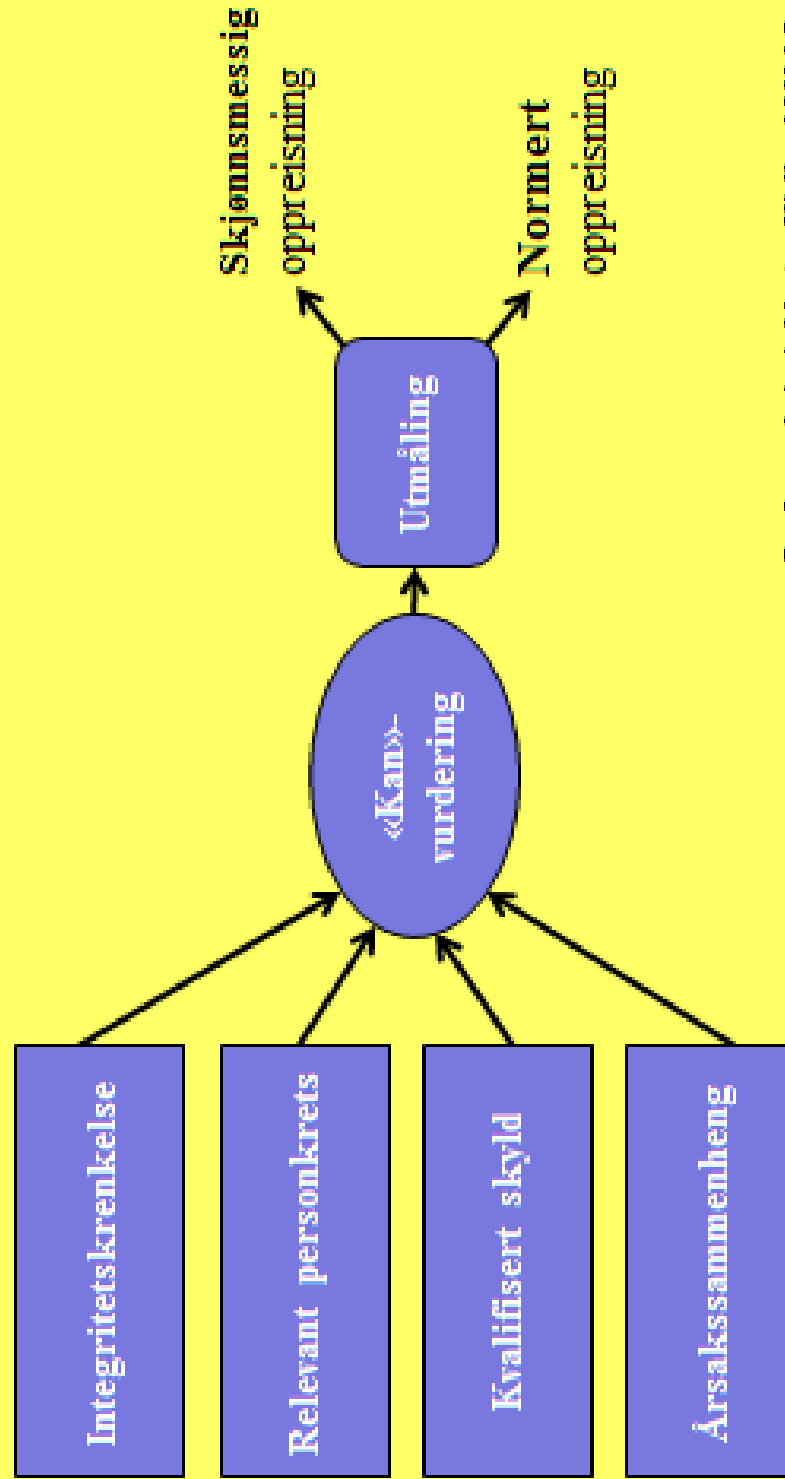
Ikke bevist hvem av to gutter som hadde vært sjåfør og hvem som hadde vært passasjer. Begge ble dømt for uaktsomt drap, samt for tyveri av bilnøkler og bilen og overtredelse av vegtrl § 17 annet ledd. De ble dømt til hhv 3 år og 3 mnd og 3 års fengsel. Uttalt at det er nødvendig med streng reaksjon overfor «villmannskjøring».

Lagmannsrettens uttalelser:

«Lagmannsretten er enig med tingretten som fastsatte erstatningen til 90 000 kroner, og at A og B ***hefter solidarisk*** for dette beløpet.»

Oversikt

– oppreisningsvurderingens kronologi

Professor dr. juris Morten Kjelland 2016 ©